

Προοδευτική Διακυβέρνηση στον 21ο αιώνα

ΗΜΕΡΙΔΑ
Τετάρτη 5 Ιουλίου 2000

Προοδευτική Διακυβέρνηση στον 21ο αιώνα

ΗΜΕΡΙΔΑ
Τετάρτη 5 Ιουλίου 2000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
• Έναρξη εργασιών από το Γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής Κώστα Σκανδαλίδη	5
• Ομιλία-Εισήγηση του Πρωθυπουργού και Προέδρου του Κινήματος Κώστα Σημίτη	7
• Παρέμβαση του κ. Κ. Τσουκαλά	19
• Παρέμβαση του κ. Ν. Μουζέλη	29
• Παρέμβαση του κ. Γ. Χαρδουβέλη	33
• Παρέμβαση του κ. Γ. Παπαδημητρίου	43
• Παρέμβαση του κ. Π. Τήνιου	51
• Παρέμβαση του κ. Μ. Μοδινού	55
• Παρέμβαση του Μέλους του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ ευάγγελου Βενιζέλου	63
• Ομιλία-Παρέμβαση του Γραμματέα της Κ.Ε.ΠΑΣΟΚ Κ. Σκανδαλίδη	69

Έναρξη εργασιών
από το Γραμματέα
της Κ.Ε. ΠΑΣΟΚ
Κ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗ

Αγαπητές φίλες και φίλοι,

Σας καλωσορίζω εκ μέρους του Προέδρου και του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ σε αυτή τη συνάντηση και θέλω να σας ευχαριστήσω θερμά για την παρουσία σας, αυτή την τόσο μαζική παρουσία, εν μέσω τέτοιου καύσωνα. Μερικοί μας λέγανε να μην κάνουμε την εκδήλωση, διότι απογευματινή ώρα, τόσο νωρίς δεν θα ερχόταν κανείς. Και, όμως, είναι γεμάτη η αίθουσα. Αυτό δείχνει ότι το ΠΑΣΟΚ δεν κάνει απλά εργασιοθεραπεία, κάνει παρεμβάσεις ουσιαστικές.

Το θέμα μας είναι πολύ σημαντικό. Έγινε η Διάσκεψη Κορυφής 14 ηγετών. Είναι πολύ τιμητικό για την Ελλάδα το ότι σε μια οικουμενικής κλίμακας συνάντηση ο Πρόεδρός μας και Πρωθυπουργός της χώρας συμμετείχε στη συνεύρεση των προοδευτικών δυνάμεων του πλανήτη, για να συζητήσουν το θέμα της Προοδευτικής Διακυβέρνησης στον 21ο αιώνα.

Η αρχική ιδέα ήταν το άγνωστο για αυτή τη Διάσκεψη. Αποδείχθηκε ότι ήταν μια σημαντική στιγμή. Ήδη το κοινό ανακοινωθέν των 14 ηγετών εμπεριέχει πολλά στοιχεία συγκεκριμένα για την Προοδευτική Διακυβέρνηση, που πήγε πέρα από αυτό που αναμενόταν. Στοιχεία που δείχνουν ότι και η χώρα μας μπαίνει σε μια διαδικασία ουσιαστικής συμβολής στο επίκεντρο των εξελίξεων που αφορούν τις προοδευτικές δυνάμεις και το προοδευτικό κίνημα, αλλά και ταυτόχρονα υπάρχει πια μια ώριμη σκέψη γύρω από την αναζήτηση των εναλλακτικών στρατηγικών που αφορούν την κοινωνία του παρόντος και του μέλλοντος και μάλιστα στο πιο πρακτικό της πεδίο, στο πεδίο της διακυβέρνησης.

Η σημερινή συνάντηση έχει βασικό στόχο να παρουσιάσει, όχι μόνο τα συμπεράσματα, αλλά τον προβληματισμό που αναπτύχθηκε γύρω από αυτό το τεράστιο θέμα και για αυτό θέλω να πω δυο λόγια για τη διαδικασία.

Ο κεντρικός εισηγητής θα είναι ο Πρόεδρος και στη συνέχεια από την ομάδα των στελεχών που τον συνόδευσαν, θα κάνουν μικρές παρεμβάσεις, 10λεπτες τους έχουμε παρακαλέσει να είναι, κατά σειρά που θα τους πω τώρα, ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, ο Νίκος Μουζέλης, ο Γκίκας Χαρδούβελης, ο Γιώργος Παπαδημητρίου, ο Πλάτωνας Τήνιος και ο Μιχάλης Μοδινός. Θα κάνει μια μικρή παρέμβαση εκ μέρους του Εκτελεστικού Γραφείου ο Βαγγέλης ο Βενιζέλος και θα κλείσω εγώ τη διαδικασία με μια δική μου τοποθέτηση.

Το λόγο τον έχει ο Πρόεδρος.

Ομιλία του πρωθυπουργού
και προέδρου του ΠΑΣΟΚ
Κ. ΣΗΜΙΤΗ:

Κυρίες και κύριοι, φίλες και φίλοι, συντρόφισσες και σύντροφοι,

Είμαστε όλοι σύμφωνοι ότι ο 21ος αιώνας, ο νέος αιώνας μας, μας βρίσκει μπροστά σε τεράστιες τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές. Είναι μια κοινότυπη διαπίστωση. Όπως είναι και μια κοινότυπη διαπίστωση ότι υπάρχουν πάρα πολλές αβεβαιότητες σε αυτά που ξέραμε. Δεν ισχύουν πια στον ίδιο βαθμό οι παλιές ιδεολογίες, τα παλιά δόγματα, παλιές ιδέες, προοδευτικές, δεν μπορούν να δώσουν τις απαντήσεις οι οποίες χρειάζονται. Και, όμως, αυτός ο κόσμος ο οποίος διαμορφώνεται είναι ένας κόσμος που θέτει πάρα πολλά και σημαντικά ερωτήματα, δημιουργεί νέες προκλήσεις, πιεστικές, στις οποίες πρέπει να απαντήσουμε.

Αισθανόμαστε, επίσης, ότι αυτό το οποίο περιγραφόταν και περιγράφεται ως μέλλον, γίνεται πολύ γρήγορα παρόν, γίνεται πραγματικότητα. Η κοινωνία της πληροφορίας π.χ. και αυτό είναι το πιο χτυπητό παράδειγμα, που πριν μερικά χρόνια ήταν ακόμα μία εικόνα μέλλοντος, η οποία παρουσιαζόταν για να παροτρύνει όλους εμάς σε προβληματισμό και σκέψη, είναι σήμερα μια κοινωνία που μας αγκαλιάζει, μας περιστοιχίζει και μας δέτει τα προβλήματά της.

Η πολιτική έχει σκοπό να δίνει έγκαιρα απαντήσεις, να ανοίγει νέους δρόμους, να αμβλύνει τα προβλήματα τα οποία υπάρχουν, να ξεπερνά ανισότητες, να ισχυροποιεί την κοινωνία. Όλα αυτά είναι αποστολές, είναι θέματα, τα οποία τίθενται τώρα και για αυτό μπορούμε να πούμε με μεγάλη βεβαιότητα ότι όσο ποτέ άλλοτε, η πολιτική σήμερα είναι επίκαιρη, όσο ποτέ άλλοτε όσοι ασχολούνται με την πολιτική έχουν να παίξουν ρόλο και εκείνοι που μιλούν για το ξεπέρασμα των ιδεολογιών ή για μια νέα τεχνοκρατική εποχή, όπου η πολιτική άποψη δεν μετρά, δεν έχουν δίκιο. Ισα - ίσα τώρα χρειάζεται να δούμε πώς διαμορφώνουμε τη νέα κοινωνία.

Αυτά τα πολύ απλά ήταν και η αιτία που συνήλθε στο Βερολίνο, στις αρχές του Ιουνίου, η Διεθνής Διάσκεψη του Βερολίνου. Στόχος ήταν να αναζητήσουμε πώς θα είναι, ποια πρέπει να είναι, μια Προοδευτική Διακυβέρνηση στον 21ο αιώνα.

Μετά από συζητήσεις οι οποίες έγιναν, καταλήξαμε σε ένα κείμενο. Χθες το ΠΑΣΟΚ συγκέντρωσε τρία κείμενα. Μέσα σε αυτά τα κείμενα περιέχεται και το κείμενο των συμπερασμάτων, όπου αναφέρονται τα συμπεράσματα και οι απαντήσεις οι οποίες προέκυψαν από τις συζητήσεις.

Τρεις είναι οι κεντρικοί άξονες αυτού του κειμένου. Στον πρώτο άξονα εξετάσαμε τα θέματα ανάπτυξης και ευημερίας, γιατί ήταν κοινή διαπίστωση ότι όποιες και να είναι οι απαντήσεις, ένα είναι βέβαιο, ότι δεν μπορούν να δοθούν πειστικές απαντήσεις που να αφορούν το σύνολο

της κοινωνίας, δεν μπορούμε να ξεπεράσουμε ανισότητες, αν δεν υπάρχει ανάπτυξη και αν δεν εξασφαλίσουμε υψηλότερα επίπεδα ευημερίας. Ο δεύτερος κεντρικός άξονας ήταν η κοινωνία των πολιτών. Ο τρίτος η περαιτέρω ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας.

Διαμορφώσαμε μία πλατφόρμα πάνω στην οποία μπορεί να οικοδομηθεί μια διεθνής κοινότητα. Εάν εξετάσετε το κείμενο, θα διαπιστώσετε ότι βάση των συλλογισμών αυτών ήταν, όπως είπα πριν, η επιδίωξη για ανάπτυξη, αλλά επίσης οι πάγιες αξίες, οι οποίες διακρίνουν τον προοδευτικό χώρο, η αλληλεγγύη, η κοινωνική δικαιοσύνη, η ανάγκη να έχουμε μία δικαιότερη κοινωνία. Τις θέσεις τις έχετε στα χέρια σας και δεν θα προχωρήσω σε μία περαιτέρω παρουσίασή τους.

Εκείνο που πιστεύω ότι πρέπει να γίνει, είναι γύρω από τις θέσεις αυτές να ανοίξει ένας ευρύς διάλογος. Στη σημερινή ελληνική κοινωνία πιστεύω ότι έχουμε μία ανάγκη για συζήτηση των προβλημάτων, τα οποία προκύπτουν από τις τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές, ότι πρέπει να εμβαδύνουμε σε αυτά τα προβλήματα. Τα βλέπουμε περισσότερο από την τεχνική τους άποψη ή τα θεωρούμε ως αλλαγές, αλλά δεν έχουμε εξετάσει στο βαθμό που πρέπει πόσο θα πρέπει να αλλάξουμε τη δική μας κοινωνία, για να μπορέσουμε να δώσουμε υπόσταση στις δικές μας αξίες μέσα στο νέο περιβάλλον. Να δούμε τι μπορούμε να αντλήσουμε, σε ποια κατεύθυνση μπορεί να ωφεληθεί η ελληνική κοινωνία.

Ξέρετε όλοι αυτή τη συζήτηση, η οποία διεξάγεται εδώ και λίγο καιρό σε σχέση με την υπόσταση της Ελλάδος, της ελληνικής ταυτότητας. Μία συζήτηση, η οποία πιστεύω ότι περιστρέφεται γύρω από προβλήματα τα οποία περιγράφονται πολύ επιφανειακά. Γιατί αν δέλουμε να δώσουμε βάθος στη συζήτηση, πρέπει ακριβώς να δούμε ποια θα είναι η εξέλιξη τις επόμενες δεκαετίες και πώς μπορούμε να υπερασπίσουμε εμείς τη δική μας θέση ως ελληνισμός, ως χώρα, ως έθνος, ως ένα κοινωνικό σύνολο

με κοινές αξίες, μέσα σ' αυτή την εξέλιξη και όχι να κάνουμε απλώς μια καταγραφή ενός παρελθόντος και να συνάγουμε κάποια συμπεράσματα απ' αυτό το παρελθόν και να σταματάμε στις διαπιστώσεις αυτές.

Γιατί είναι χρήσιμες οι διαπιστώσεις για το παρελθόν, αλλά έχουν αξία όταν τις επεξεργάζεσαι για να διαμορφώσεις μια συγκεκριμένη πολιτική για το μέλλον. Και στην διαμόρφωση αυτής της πολιτικής για το μέλλον, επίσης είναι αναγκαίο να δούμε ποιες είναι οι εμπειρίες των άλλων χωρών.

Δεν είμαστε οι μόνοι στον κόσμο. Υπάρχουν και πολλοί άλλοι και τις ίδιες εμπειρίες που έχουμε εμείς τις έχουν και άλλες χώρες. Και άρα πρέπει να δούμε και στις άλλες χώρες τι γίνεται και τι γίνεται και από τον αλληλοσυσχετισμό όλων των χωρών, για να αντιμετωπίσουμε αυτά τα οποία θεωρούμε κινδύνους και να προχωρήσουμε σε θετικές δράσεις για την κοινωνία.

Όπως είναι φυσικό, το καταλαβαίνουμε όλοι, η κεντρική παράμετρος για τους προβληματισμούς στην διάσκεψη ήταν η παγκοσμιοποίηση και το ερώτημα πώς στεκόμαστε απέναντι σ' αυτήν, πώς μεγιστοποιούμε τα οφέλη μας. Κάποιοι ξέρουμε ότι την αντιμετωπίζουν αμυντικά, κάποιοι την αντιμετωπίζουν μοιρολατρικά ως φορέα όλων των κακών, είναι το κακό που μας έτυχε. Και αυτό το κακό που μας έτυχε πιστεύουν μερικοί ότι πρέπει να το εξορκίσουμε, να το καταδικάσουμε και αν το εξορκίσουμε, τότε θα το ξεπεράσουμε. Αλλά βεβαίως δεν ξεπερνιέται ένα φαινόμενο απλώς με το να το ονοματίσουμε ότι είναι κακό που έχει και τις καλές του πλευρές, έχει και πολύ καλές πλευρές, έχει και κακές πλευρές και άρα αυτές οι απλοποιημένες προσεγγίσεις δεν βοηθούν, αλλά δεν ξεπερνιέται ένα φαινόμενο με το να του δώσουμε επίθετα, αλλά ξεπερνιέται μονάχα αν δούμε τις αιτίες οι οποίες προκαλούν, τις λειτουργίες του, τις επιπτώσεις του και αυτές εξετάσουμε πως αντιμετωπίζονται.

Η ίδια η σύγκληση της Διάσκεψης είναι μια απάντηση στην άποψη, ότι η μη ελέγξιμη λειτουργία της αγοράς σε παγκόσμιο επίπεδο σημαίνει την αδυναμία της πολιτικής να αντιδράσει στην παγκοσμιοποίηση. Το γεγονός ότι βρέθηκαν τόσες χώρες και από τις μεγαλύτερες χώρες του κόσμου, για να συζητήσουν για αυτό το θέμα οι εκπρόσωποί τους και να συζητήσουν με την πίστη ότι κάτι μπορεί να γίνει -και υπήρξαν και κάποιες αποφάσεις σε σχέση με δράσεις, κυρίως όσον αφορά τις μη αναπτυγμένες χώρες- δείχνει ότι δεν αισθάνονται οι ηγέτες των χωρών αυτών ότι είναι αδύνατοι απέναντι στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης. Αισθάνονται, αντίθετα, ότι έχουν δυνατότητες, αλλά πρέπει να συντονιστούν, να συζητήσουν, να προχωρήσουν από κοινού στην αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου.

Εγώ ήμουν παρών στη συνάντηση αυτή μαζί με άλλους φίλους, οι οποίοι θα σας μιλήσουν μετά και η παρουσία μας εκεί είναι μία απόδειξη ότι η Ελλάδα έχει μια φωνή. Κέρδισε στο διεθνή στίβο μία θέση, η οποία θέση προκύπτει από την προσπάθεια την οποία έκανε τα τελευταία χρόνια, για να δώσει μία ώθηση στην οικονομία και να δημιουργήσει μία ισχυρή οικονομία και μία ισχυρή κοινωνία.

Ήταν αποτέλεσμα η παρουσία εκεί των επιδόσεων, των οποίων είχαμε και το τονίζω αυτό αυτή τη στιγμή, γιατί η παρουσία μας εκεί με άλλο τρόπο δείχνει ότι μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα, δεν είμαστε ένα φτερό στον άνεμο και έρχεται η παγκοσμιοποίηση και μας πάει όπου θέλει. Αντίθετα, έχουμε κι εμείς τις δυνατότητες και τα μέσα να ελέγξουμε την κατάσταση αυτή προς όφελός μας. Το δείξαμε και όχι μονάχα το δείξαμε, αλλά υπάρχει και η διεθνής αναγνώριση γι' αυτή μας την επίδοση.

Φίλες και φίλοι,

Η παγκοσμιοποίηση αναπτύσσει την αμφίδρομη επικοινωνία ανάμεσα σε πολίτες και σε πολιτισμούς. Οι δημοκρατικοί ανοιχτοί πολιτισμοί πάντοτε ενισχύονται από την

επικοινωνία με άλλους πολιτισμούς. Οι αντιδημοκρατικοί κλειστοί πολιτισμοί πάντοτε εξαφανίζονταν και παρήκμαζαν κάτω από το βάρος της απομόνωσης και του χρόνου. Αυτός είναι ένα κανόνας. Ένας κανόνας πάνω στον οποίον μπορούμε να σταθούμε με βεβαιότητα.

Δεν βοηθάει στην αντιμετώπιση της εξέλιξης ο απομονωτισμός, η εσωστρέφεια, το να κλείσουμε τα μάτια το τι συμβαίνει γύρω μας και να είμαστε απόλυτα βέβαιοι για τον εαυτό μας και να νομίζουμε ότι αυτό αρκεί. Δεν αρκεί. Χρειάζεται μια ανοιχτή κοινωνία. Και χρειάζεται μία κοινωνία, η οποία είναι δημοκρατική και μπορεί να έρθει σε αντιπαράθεση, σε συζήτηση με όλα τα θέματα τα οποία προκύπτουν.

Είμαστε σήμερα εδώ στην Ελλάδα μία ανοιχτή δημοκρατική κοινωνία και επιδίωξή μας είναι να είμαστε πιο δημοκρατικοί, πιο ανοιχτοί και στα διεθνή γεγονότα, αλλά και στα όσα συμβαίνουν στη χώρα. Και γι' αυτό πιστεύω, επειδή έχουμε κατακτήσει με κόπο τη δημοκρατία και έχουμε κατακτήσει και με κόπο την ελευθερία της προσέγγισης του διαλόγου και της συζήτησης, μπορούμε να προχωρήσουμε με αυτονομία και αυτογνωσία.

Δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτε και δεν έχουμε να αισθανθούμε ότι όσα έρχονται, πρόκειται να μας εξαφανίσουν. Θα μας εξαφανίσουν μόνο μα μόνο, εάν καθίσουμε και δεν δράσουμε, εάν θεωρήσουμε ότι αυτό που έχουμε αρκεί και δεν πρέπει να κάνουμε κανένα βήμα παραέρα.

Αλλά πιστεύω εδώ σ' αυτό το χώρο δεν υπάρχουν μεταξύ μας άνθρωποι, οι οποίοι πιστεύουν, ότι δεν πρέπει να κάνουμε κανένα βήμα παραέρα. Αντίθετα, η κυρίαρχη άποψη είναι ότι πρέπει να κάνουμε πολλά βήματα παραέρα και το ερώτημα είναι, ποιά, σε ποιά κατεύθυνση, πώς θα μπορέσουμε να κάνουμε αυτά τα νέα φαινόμενα εφελτήριο δημιουργίας, να δώσουμε νέα ώθηση στη δημιουργικότητά μας, στην ικανότητά μας να αντιμετωπίσουμε καταστάσεις.

Πιστεύω ότι πυρήνας μιας προοδευτικής διακυβέρνησης εδώ στην Ελλάδα είναι ο εκσυγχρονισμός. Και ο εκσυγχρονισμός δεν γίνεται με διαταγές. Γίνεται με αλλαγές σε δεσμούς, σε δομές, σε νοοτροπίες. Και είναι μία μακρά διαδικασία. Είναι μια διαδικασία αγώνα συνεχούς με ό,τι κρατάει τη χώρα και εμάς όλους σε παρωχημένες δομές, νοοτροπίες.

Αλλά το σημαντικό είναι, ότι εάν έχει μεγάλη σημασία ο εκσυγχρονισμός να γίνει σε επίπεδο πολιτείας, σε επίπεδο κράτους, σε επίπεδο κοινωνικής οργάνωσης, δεν φτάνει αυτό. Πρέπει να γίνει και στο επίπεδο του καθενός μας.

Χρειάζεται να δώσουμε τα εφόδια σε κάθε άνθρωπο, ώστε να γίνει ο ίδιος εγγυητής μιας καλύτερης ζωής γι' αυτόν, για τα παιδιά του, να είναι ατομικά φορέας του εκσυγχρονισμού. Γιατί μονάχα αν ενστερνιστούμε αυτές τις νοοτροπίες, τότε θα μπορέσουμε να προχωρήσουμε. Αν υπάρχει κινητικότητα προς το νέο, τότε κι αυτό το νέο θα πραγματοποιηθεί. Και γι' αυτό πρέπει να περάσουμε τη νοοτροπία, την άποψή μας και να δώσουμε έναν καινούργιο ρόλο στην κοινωνία, στην κοινωνία των πολιτών, ώστε να συντρέχει την πολιτεία στην διαχείριση των κοινών. Να προχωρήσει κοινωνία και πολιτεία παράλληλα στην πραγματοποίηση των στόχων που αποφασίζουμε, των στόχων του εκσυγχρονισμού. Και μεγάλη σημασία έχει και η κοινωνική ευθύνη.

Σήμερα είδατε ίσως στις εφημερίδες, ότι η Ελλάδα καταδικάστηκε για την χωματερή του Κουρουπητού. Υπάρχει η χωματερή αυτή τώρα και πάρα πολλά χρόνια, δεν την κλείσαμε. Και δεν την κλείσαμε, όχι βέβαια όπως παρουσιάζεται επειδή η Κυβέρνηση αδράνησε, επειδή δεν ενδιαφερόταν, επειδή είπε "ας γίνει ό,τι θέλει".

Δεν την κλείσαμε επειδή η κοινωνία δεν ήθελε να κάνει αυτό το βήμα το οποίο έπρεπε να κάνει. Επειδή οι τοπικοί παράγοντες, οι διάφοροι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ο Δήμος, ο Νομάρχης δεν ήθελαν να αλλάξουν τις συνήθειες και τις νοοτροπίες τους και

επέμεναν να μείνουν τα πράγματα ως έχουν. Είχαν φτάσει μεταξύ τους τη χρυσή ισορροπία και αυτή τη χρυσή ισορροπία δεν ήδελαν να την διαταράξει κανένας.

Είναι ένα κλασικό θα έλεγα παράδειγμα, πως εάν δεν αλλάξει η κοινωνία και οι νοοτροπίες δεν θα πετύχουμε αυτό που θέλουμε. Διότι από την μια μεριά λέμε αποκέντρωση και πολύ σωστά λέμε αποκέντρωση, για να κινητοποιήσουμε κόσμο, να έχουν περισσότερη ευθύνη.

Αλλά από την άλλη μεριά αν εκείνοι οι οποίοι έχουν, παίρνουν με την αποκέντρωση αρμοδιότητες, εξουσίες και ευθύνη δεν έχουν καμία συναίσθηση για την ευθύνη τους, εάν οδηγηθούμε -ας το πω έτσι- σε μία πολυδιασπασμένη, πολυκεντρική κοινωνία, όπου ο καθένας που έχει εξουσία θεωρεί ότι αυτός είναι ο μόνος πόλος και αδιαφορεί για όλους τους άλλους.

Επαναλαμβάνω, αυτό είναι ένα χτυπητό παράδειγμα του τι σημαίνει ότι ο εκσυγχρονισμός πρέπει να περάσει παντού και στα άτομα και στην κοινωνία. Γιατί μονάχα εάν το καταφέρουμε αυτό, θα μπορέσουμε να ισχυροποιήσουμε την ελληνική κοινωνία, δηλαδή να δημιουργήσουμε μία κοινωνία η οποία λύνει τα προβλήματά της συνεχώς, χωρίς να χρειάζεται άνωθεν παρεμβάσεις ή να υπάρχουν κάποιοι κατευθυντήριοι καταπιεστικοί μηχανισμοί. Μπορούμε, λοιπόν, να συνεχίσουμε και πρέπει να συνεχίσουμε.

Φίλες και φίλοι,

Θέλω να σταδώ και σ' ένα άλλο σημείο:

Σήμερα η παγκόσμια αγορά συνυπάρχει με μια παγκόσμια κοινωνία που νιώθει την ανάγκη θέσπισης κανόνων. Την ανάγκη δημιουργίας ενός αντίβαρου απέναντι στην παγκοσμιοποιημένη οικονομική αλληλεξάρτηση. Την ανάγκη για μια περισσότερο πολιτική φυσιογνωμία της διεθνούς κοινότητας.

Γιατί διαμαρτυρόμαστε για την παγκοσμιοποίηση, αλλά διαμαρτυρόμαστε ταυτόχρονα για όποιες προσπάθειες

γίνονται για υπερεθνικούς ελέγχους της παγκόσμιας αγοράς και των παγκοσμίων φαινομένων.

Αλλά εάν στο φαινόμενο της παγκόσμιας αγοράς δεν αντιτάξουμε μία αντίδραση στο ίδιο επίπεδο, δεν θα καταφέρουμε να το ελέγξουμε. Οι συζητήσεις για παράδειγμα που γίνονται να υπάρχει φορολόγηση της μεταφοράς κεφαλαίων, ώστε να ελεγχθεί αυτή η μεταφορά κεφαλαίων, είναι συζητήσεις οι οποίες γίνονται με βάση μία προϋπόθεση, ότι θα υπάρχει ένα σύστημα διεθνές -άρα απέναντι στο ένα παγκοσμιοποιημένο σύστημα ένα άλλο παγκοσμιοποιημένο σύστημα- γι' αυτό τον έλεγχο.

Η Διεθνής Κοινότητα χρειάζεται να έχει περισσότερη πολιτική φυσιογνωμία. Αυτό είναι μία επιτακτική ανάγκη. Χρειάζεται ένα αντίβαρο για να εξασφαλίζει την ομαλή λειτουργία των αγορών. Χρειάζεται να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις για να ισχύσει κάτι το αυτονόητο. Τα δημιουργήματά μας, τα δημιουργήματα αυτής της Διεθνούς Κοινωνίας πρέπει να είναι ελέγξιμα.

Μόνο μέσα από τον έλεγχο, θα μπορέσουμε να θέτουμε όλο και περισσότερους μηχανισμούς της παγκοσμιοποίησης στην υπηρεσία της κοινωνίας. Να αναδεικνύουμε άλλα θέματα, τα οποία κοντά στη λειτουργία της αγοράς έχουν κι αυτά αξία και αποτελούν αυτοτελείς στόχους. Την κοινωνική αλληλεγγύη, την πολιτισμική ταυτότητά μας ή την διεθνή ειρήνη.

Θα πρέπει, λοιπόν, το τονίζω, πάντα να έχουμε υπόψη μας, ότι είμαστε σε αναζήτηση υπερεθνικών λύσεων για υπερεθνικά προβλήματα. Και το να λέμε "δεν θέλουμε την ενοποίηση της Ευρώπης", ή "η ενοποίηση της Ευρώπης να σταματήσει μονάχα σε μία Τελωνειακή Ένωση", είναι ουτοπίες. Διότι αργά ή γρήγορα θα έρδει αυτή η ενοποίηση και το θέμα είναι να έρδει με τρόπο τέτοιο και με διαδικασίες τέτοιες, ώστε να εξυπηρετεί εμάς, μία μικρή χώρα με αυτές τις όποιες ιδιαιτερότητες έχουμε. Και να μην έρδει με έναν τρόπο αντίθετο με τα συμφέροντά μας.

Φίλες και φίλοι,

Δεν πρέπει επίσης να ξεχνάμε, ότι η διακυβέρνηση αναφέρεται -όλα αυτά τα θέματα που συζητάμε- σε τέσσερις σφαίρες. Επειδή συζητάμε όλο για την αγορά, για την παγκόσμια αγορά, δημιουργείται η εντύπωση ότι μία μόνο είναι η σφαίρα που επεμβαίνει η πολιτεία ή που μπορούμε εμείς ως κοινωνία να επεμβούμε ή έχουμε κάποιους στόχους. Είναι η σφαίρα που έχει σχέση με την οικονομία. Αλλά η κοινωνία για να το πω σχηματικά, δεν αποτελείται μονάχα από τη σφαίρα της οικονομίας. Αποτελείται και από άλλες σφαίρες. Στην πολιτική σφαίρα προεξάρχουσα είναι η λογική της δημοκρατίας, για μας.

Στην οικονομική σφαίρα προεξάρχουσα είναι η λογική της αλληλεγγύης και της κοινωνικής συνοχής. Και στην πολιτισμική σφαίρα η λογική της αυτοπραγμάτωσης και της αυτονομίας. Και υπάρχει και η οικονομία όπου κυριαρχεί η λογική της αγοράς.

Υπάρχουν τέσσερις πλευρές αυτής της κοινωνίας. Οι τέσσερις χώροι οι οποίοι συνδέτουν αυτή την κοινωνία, αν το πούμε σχηματικά:

- Ο πολιτικός χώρος, όπου είναι θέματα εξουσίας κυρίως τα οποία παίζουν ρόλο και για αυτό θέλουμε τη δημοκρατία για να είναι ελέγξιμη η εξουσία.
- Ο οικονομικός χώρος, όπου η μέθοδος οργάνωσης είναι η αγορά για να υπάρχει περισσότερη αυτονομία και πρωτοβουλία.
- Ο κοινωνικός χώρος, χρειάζεται για να έχουμε δεσμούς και διαδικασίες κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής.
- Και η πολιτισμική σφαίρα, η οποία αφορά τις ιδέες και τις επιδιώξεις μας, αφορά την προσωπικότητά μας, το παρελθόν μας και το μέλλον μας όσον αφορά αυτό το οποίο επιδιώκουμε και εκεί ισχύουν οι κανόνες της αυτονομίας του ατόμου και της αυτοπραγμάτωσης.

Πρέπει, λοιπόν, να διακρίνουμε στην Προοδευτική Διακυβέρνηση αυτούς τους χώρους. Και αυτό σημαίνει, ότι δεν πρέπει να αφήνουμε τη λογική της αγοράς να κυριαρχεί σε άλλους χώρους. Να ξεπερνά τα όρια της σφαίρας στην οποία ανήκει και να επικυριαρχεί σε άλλες σφαίρες π.χ. στην κοινωνική. Γιατί οι νεοφιλελεύθεροι αυτό ακριβώς λένε, ότι αυτό που ισχύει στην αγορά, πρέπει να ισχύει και αλλού, πρέπει να ισχύει στην κοινωνική, στον πολιτισμό και βέβαια έτσι έμμεσα δέχονται ότι πρέπει να ισχύει και στο πολιτικό επίπεδο. Όχι, εμείς είμαστε αντίθετοι. Όλα έχουν τις δικές τους νομοτέλειες και εμείς δεν δεχόμαστε, ότι η νομοτέλεια της αγοράς ή η αρχή της αγοράς, πρέπει να είναι επικυρίαρχη και στους άλλους τομείς.

Και δεύτερον επειδή η δυναμική της αγοράς είναι πάρα πολύ δυνατή και παρασύρει και κυριαρχεί, το βλέπουμε π.χ. ότι η αγορά πολιτιστικών προϊόντων καθιερώνει πρότυπα, το βλέπουμε ότι η τηλεόραση δημιουργεί εξουσία, το βλέπουμε ότι δημιουργεί μία διαφορετική προσέγγιση πολιτικής στα άτομα και καθορίζει την πολιτική συμπεριφορά των ατόμων.

Γι' αυτό πρέπει με πολιτικά μέσα να αποκαθιστούμε ισορροπίες. Έχουμε στα χέρια μας πολιτικά μέσα που προκύπτουν μέσα από την δημοκρατική διαδικασία ακριβώς για να μπορούμε να εξισορροπούμε αυτή την τάση της αγοράς να παρεμβαίνει στους άλλους χώρους και να θέτει τη δική της επικυρίαρχία ή να δημιουργεί τη δική της επικυρίαρχία εκεί. Και πιστεύω, η ανάγκη πειθαρχίας σ' αυτούς τους κανόνες ότι κάθε χώρος έχει τη νομοτέλειά του, πρέπει να είναι καθοριστικός και στη δική μας προσπάθεια.

Σε ένα σημείο των συμπερασμάτων του Βερολίνου διατυπώνεται ως κεντρική ιδέα το εξής: "Το κύριο αντικείμενο της προοδευτικής διακυβέρνησης είναι να βοηθά τους ανθρώπους να επωφεληθούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό από τις αλλαγές, δίνοντάς τους τα εργαλεία

για να αναπτύξουν πλήρως τις ικανότητές τους στο νέο κόσμο που αναδύεται. Μπορούμε να πραγματοποιήσουμε το όραμά μας μονάχα εάν εργαστούμε με νέους τρόπους”.

Εμείς είμαστε ένα προοδευτικό κόμμα, αλλά πέρα από το κόμμα είμαστε ένας προοδευτικός χώρος ευρύτερος από το κόμμα, που δίνει φωνή στη μόνιμη ανάγκη μιας κοινωνίας για αλλαγή. Ένας χώρος που δεν χάνει ποτέ την πίστη του στην ικανότητα των Ελλήνων και των Ελληνίδων να διαμορφώνουν το μέλλον που θέλουν.

Ας δουλέψουμε, λοιπόν, γιατί εμείς θέλουμε να κυριαρχούμε το μέλλον μας, να το καθορίζουμε. Ας δουλέψουμε, λοιπόν, γι’ αυτούς τους νέους τρόπους διακυβέρνησης, που λένε τα συμπεράσματα. Να τους βρούμε, να τους επεξεργαστούμε, να τους θέσουμε σε εφαρμογή. Αλλά ενταγμένους στην ελληνική πραγματικότητα, με γνώμονα τις πάγιες αξίες μας: της δημοκρατίας, της ελευθερίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης, αλλά και της κοινωνικής ευθύνης.

Ας δουλέψουμε με μεγαλύτερη τόλμη και αποφασιστικότητα. Έχουμε κάνει μεγάλα βήματα τα χρόνια αυτά που πέρασαν, αλλά πιστεύω χρειάζεται ακόμα μεγάλη προσπάθεια. Και ας προχωρήσουμε με τόλμη χωρίς να διστάσουμε, στις όποιες κραυγές και σε όποιους βλέπουν παντού κινδύνους. Τους κινδύνους μπορούμε να τους κυριαρχήσουμε.

Εμείς, μπορούμε να κρατήσουμε ζωντανή στο επίκεντρο της πολιτικής συζήτησης την προοδευτική διακυβέρνηση. Μπορούμε να κρατήσουμε ζωντανούς τους στόχους μας για δημοκρατία, ελευθερία, αλληλεγγύη. Έχουμε δείξει τη δύναμή μας και μπορούμε να πετύχουμε να δώσουμε στη χώρα μας τη δυναμική εκείνη που χρειάζεται τον 21ο αιώνα.

Σας ευχαριστώ.

Παρέμβαση του κ. Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑ

Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι

Η παρουσία μου μετά τον κ. Πρωθυπουργό δίνει ακριβώς το μέτρο του υβριδίου που υπήρξε το συνέδριο η διάσκεψη του Βερολίνου. Ήταν ένα υβρίδιο ανάμεσα σε αρχηγούς κρατών ή πρωθυπουργούς που ασκούν πολιτική εξουσία από την μια μεριά και από διανοούμενους καθηγητές, πανεπιστημιακούς ή ειδικούς που λένε εχπέρ οι οποίοι συζητούσαν σε διαφορετικές φυσικά αίθουσες τα ίδια προβλήματα.

Καλή λοιπόν και προοδευτική διακυβέρνηση, αυτό είναι το πρόβλημα που τέθηκε και φυσικά και λύθηκε και ίσως ο βασικός λόγος ανεξάρτητα από συγκυριακά αίτια τα οποία μπορεί να οδήγησαν στην οργάνωση αυτής της διάσκεψης, ίσως ο λόγος για τον οποίο έγινε αυτό το πράγμα, είναι ότι είναι πλέον πασιφανές ότι ο ρόλος του κράτους, ο ρόλος του πολιτικού ευρύτερα και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να οριστεί η οποιαδήποτε αριστερά και Προοδευτική Διακυβέρνηση δεν μπορεί πια να στηρίζεται στις βεβαιότητες τις οποίες είχαμε συνηθίσει τα τελευταία 20 χρόνια.

Βεβαιότητες οι οποίες έχουν κυριαρχήσει για πολλά χρόνια στο πολιτικό λόγο και έχουν απολήξει συνήθως σε αναμάσηση συνθημάτων ή σε απλά προσχήματα που δεν σημαίνουν απολύτως τίποτε.

Κυρίως λοιπόν στο πλαίσιο αξιακών αφετηριών που διαπνέονται ακόμα αξιακά ιδεώδη της αριστεράς όποια και να είναι αυτή και του σοσιαλισμού όποιος και να είναι αυτός, και κυρίως σε μια εποχή όπου είτε το θέλουμε, είτε δεν το θέλουμε, παρατηρούμε μια σύγκλιση τουλάχιστον εκ πρώτης όψεως σύγκλιση ανάμεσα στα υπαλλακτικά πολιτικά προτάγματα τα οποία εμφανίζονται από όλες τις μεριές, το ερώτημα τι επιδιώκει, τι μπορεί να επιδιώκει ή τι πρέπει να επιδιώκει αν όχι ένα μέρος της ιστορικής αριστεράς, τουλάχιστον ένα μέρος εκείνων οι οποίοι θεωρούν ότι αποτελούν την κληρονομιά της ιστορικής αριστεράς, τι μπορεί να επιδιώξει στην εξουσία; Τι μπορεί

να επιδιώξει μετέχοντας στην εξουσία και κυβερνώντας;

Εάν δεν δοθούν απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά είναι βέβαιο ότι η κλιμακούμενη θα έλεγα αναξιοπιστία του πολιτικού λόγου η οποία μας περιβάλλει απ' όλες τις μεριές είναι μοιραίο ότι θα πάει ακόμα παραπέρα.

Αυτός νομίζω είναι ο βασικός λόγος που οδήγησε στον προπαγανδισμό που βγήκε απ' αυτό το υβρίδιο που ονομάζεται διάσκεψη του Βερολίνου. Υβρίδιο οργανωτικό, ίσως από πολλές περιπτώσεις και υβρίδιο ιδεολογικό θα επανέλθουν, ίσως και υβρίδιο ορολογικό, αφού η λέξη Διακυβέρνηση μεν στα ελληνικά είναι μια ουδέτερη λέξη, η λέξη gouverner στα γαλλικά και government στα αγγλικά η οποία αποτελεί τον τίτλο είναι μια λέξη η οποία αποτελεί ένα νεολογισμό που υπαινίσσεται ότι η κυβέρνηση ασχολείται με τρέχοντα πράγματα.

Ασχολείται με την συγκυρία, είναι υποχώρηση σε σχέση με τον όρο πολιτική, υποχώρηση σε σχέση με τον όρο κυβέρνηση. Τούτο δεν έχει σημασία, έχει σημασία ότι στο πλαίσιο των συζητήσεων αυτών και θα αναφερθώ, δεν το είπε ο κ.Πρόεδρος το οργανωτικό σχήμα ήταν το εξής, υπήρχαν 3 τουλάχιστον όσον αφορά τους εχπέρ, υπήρχαν 3 υποομάδες η μια ασχολήθηκε με την οικονομία, η δεύτερη με την κοινωνία πολιτών και η τρίτη ουσιαστικά με τον εκσυγχρονισμό του κράτους όπου και συμμετείχα και ο ίδιος.

Στο πλαίσιο της τελευταίας αυτής ενότητας για την οποία θα μιλήσω ο εισηγητής, ο Γάλλος καθηγητής P.Rosanvallo άρχισε την εισήγηση του λέγοντας ότι εκείνο το οποίο προέχει είναι να ορίσουμε εκ νέου αν είναι δυνατόν όσο περισσότερες μπορούμε συλλογικές αξίες, τις οποίες πρέπει να φανταστούμε, να προτείνουμε, να συζητήσουμε και ενδεχομένως να επιβάλλουμε.

Ούτε η παγκοσμιοποίηση, ούτε η ανταγωνιστικότητα στην οποία δίγουμε όλοι αν θέλετε μπορούν να ισοσκελίσουν το πρωτοφανές αξιακό έλλειμμα το οποίο θα υπάρχει στην

προοδευτική αριστερά, εάν δεν προβληθούν ολοένα και περισσότερο οι συλλογικές αξίες.

Και έτσι ο προβληματισμός αυτός αρχίζει να επανέρχεται στο κεντρικό του σημείο που είναι το κράτος, τι πρέπει να κάνουν τα κράτη, οι οργανωμένες πολιτικές εξουσίες, οι νόμιμες εξουσίες που ασκούνται δημοκρατικά.

Και συνεχίζει ο εισηγητής επιμένοντας στο εξής, ότι η απλουστευτική αναφορά στα κράτη των οποίων η εξουσία μικραίνει και αφομοιώνεται δεν είναι απλώς ψευδής και ανακριβής είναι και προσχηματική. Παράγει και αναπαράγει κυρίως ιδεολογία και οικοδομεί προσχήματα έτσι ώστε να αποσύρει ευθύνες.

Το κράτος δεν είναι ιδεώδες και θέλει εκσυγχρονισμό προφανώς, μπορεί να μην αντιστοιχεί στις προσδοκίες μας, προφανέστερα, αλλά είναι ο μόνος μηχανισμός ο οποίος υπάρχει στην πολιτική μέσω του οποίου μπορούμε να αλλάξουμε τον κόσμο, όπως θέλουμε να τον αλλάξουμε.

Δεν είναι λοιπόν ανίσχυρο το κράτος, δεν είναι υποχείριο. Είναι το κύριο όργανο μέσω του οποίου είναι δυνατόν να υπάρξουν κοινωνικές αλλαγές.

Ανεξάρτητα λοιπόν ακόμα και από το εάν ενδεχομένως ορισμένα κράτη σήμερα ακόμα και προοδευτικά προχωρούν προς την κατεύθυνση της ρύθμισης, της απορύθμισης, αυτό δεν σημαίνει καθόλου ότι απισχναίνεται η πολιτική στην ουσία, αυτό δεν σημαίνει καθόλου ότι δεν έχουν την δυνατότητα να επιβάλλουν και να προτείνουν και να προβάλλουν άλλες κοινωνικές λύσεις.

Το βασικό πρόβλημα της Προοδευτικής Διακυβέρνησης είναι να δοθούν και πάλι οι αρμοδιότητες και οι δυνατότητες παρέμβαση του κράτους στην κοινωνία.

Πολλά λέχθηκαν στην διάσκεψη, θα τα διαιρέσω σε δυο κατηγορίες, η πρώτη δεν είναι ενδιαφέρουσα, είναι η κατηγορία εκείνων στα οποία όλοι λίγο πολύ βρέθηκαν σύμφωνοι. Είναι οι γενικότητες, οι αβλαβείς, όπου δεν είχε

κανείς παρά να συνυπογράψει ένα κείμενο ή μια δήλωση καλών προθέσεων η οποία δεν οδηγεί πουθενά.

Κανείς δεν αμφιβάλλει π.χ. για το ότι το κράτος πρέπει να γίνει πιο αποτελεσματικό πρέπει να απαλλαγούμε από τις γραφειοκρατίες, πρέπει να διευκολύνουμε τον πολίτη σε όλα τα επίπεδα, πρέπει να ενισχύεται η συμμετοχή, πρέπει να οργανωθεί καλύτερα, αυτά είναι προφανή στοιχεία τα οποία αποτελούν όχι μόνο της Προοδευτικής Διακυβέρνησης τους στόχους, αλλά οποιασδήποτε κυβέρνησης.

Κανείς επίσης δεν αμφιβάλλει ότι το κράτος πρέπει να γίνει φθηνότερο, δηλαδή να σπαταλά λιγότερο, να στηρίζεται πάνω στην βάση μιας δημοσιονομικά τουλάχιστον υγιούς πολιτικής, να απαλλαγεί από αντιπαραγωγικές λειτουργίες κλπ.

Επίσης κανείς δεν αμφιβάλλει ότι το κράτος είναι ο κατ'εξοχήν υπεύθυνος μηχανισμός για να υλοποιεί τις θεμελιώδεις κοινωνικές αξίες, την αλληλεγγύη, την κοινωνική δικαιοσύνη, την επιείκεια, την ισότητα. Είναι ο τοποτηρητής των συλλογικών αξιών της σύγχρονης.

Σ' αυτό υπάρχει γενική συναίνεση, από την άλλη μεριά όμως και αυτό ίσως είναι το πιο ενδιαφέρον, προέκυψαν κυρίως υπό τις γραμμές, γιατί δεν υπήρχε ούτε ο χρόνος, ούτε δυνατότητα να συζητηθούν όλα τα θέματα, προέκυψαν αν όχι διαφωνίες τουλάχιστον αποκλίσεις σοβαρές ως προς άλλα καίρια ζητήματα για τα οποία δεν υπάρχουν ούτε μαγικές λύσεις, ούτε σίγουρες φόρμουλες προς μίμηση προς αποδοχή ή προς επεξεργασία.

Πρόκειται για τα καίρια ζητήματα θα έλεγα γύρω από τα οποία η σοσιαλιστική αριστερά καλείται να αναπροσδιορίσει την ταυτότητα της, την στρατηγική της, αλλά και την αξιακή της υπόσταση.

Τα ζητήματα αυτά δεν μπορούσαν φυσικά να λυθούν, η διάσκεψη δεν οδηγήθηκε προφανώς σε δεσμευτικές αποφάσεις, το δετικό όμως θα έλεγα το εξαιρετικά δετικό

και ίσως και το πρωτόγνωρο δετικό, είναι το γεγονός ότι τέθηκαν τα προβλήματα αυτά και μάλιστα σε ένα επίσημο πλαίσιο το οποίο έχει τις δικές του συμβολικές παρενέργειες.

Ετσι θα δώσω μερικά παραδείγματα σε ότι αφορά αυτά τα επίμαχα ζητήματα τα οποία είναι νομίζω όμως και πρωταρχικής σημασίας.

Πρώτον, παραμένει επίμαχη η συγκεκριμένη ιεράρχηση ανάμεσα στις αξιακές λειτουργίες και προτεραιότητες του κράτους και της πολιτικής παρέμβασης. Θα γίνω πιο συγκεκριμένος, με δεδομένο ότι υπάρχει σχηματική στενότητα και με αξιωματικά πλέον δεκτή την ανάγκη να ισοσκελίζονται οι προϋπολογισμοί ερωτάται τι γίνεται στο μέτρο που όλοι οι επιδιωκόμενοι κοινωνικοί στόχοι δεν είναι δυνατόν να εξυπηρετούνται ισότιμα και όσο θα έπρεπε.

Με τι κριτήριο θα γίνονται επιλογές ανάμεσα σε ανυπέρβλητες ανάγκες; Οι απόψεις προφανώς δεν συνέπεσαν, αλλά ο προβληματισμός υπήρξε νομίζω γόνιμος και ρηξικέλευθος. Λέχθηκε να πούμε από κάποιον ένα σχήμα το οποίο μπορεί να είναι και γοητευτικό από πρώτη άποψη ότι έστω λαμβανομένων υπόψη των συγκυριών θα πρέπει προνομιακά να προσανατολίζονται οι κρατικές παρεμβάσεις και δαπάνες στον προγραμματισμό του μέλλοντος, δηλαδή στην εκπαίδευση και στους νέους, στην συνέχεια του παρόντος, δηλαδή της εργασίας και των ανέργων και μόνον επικουρικά στο παρελθόν, δηλαδή στους γέροντες.

Αυτό υπήρξε ένα σχήμα το οποίο δεν θα γίνει δεκτό ποτέ από κανέναν έτσι, αλλά απεικονίζει και εκφράζει ένα προβληματισμό. Όταν δεν μπορούμε να τα κάνουμε όλα μαζί πρέπει να γίνουν επιλογές. Το γεγονός ότι τίθεται το θέμα με όρους επιλογής και γύρω από το θέμα αυτό θα πρέπει να γίνει μια ευρεία συζήτηση είναι νομίζω πολύ δετικό.

Δεύτερο παράδειγμα, είναι προφανές το πιο άμεσο κοινωνικό πρόβλημα σε όλες τις χώρες είναι η ανεργία και προφανώς το ζήτημα της αντιμετώπισης της ανεργίας. Ερωτάται λοιπόν και ετέθη το θέμα υπό τας γραμμάς. Πως πρέπει να κινηθούν οι Προοδευτικές Διακυβερνήσεις τον 21ο αιώνα σε σχέση με τα 2 τρέχοντα κυρίαρχα θα έλεγα πρότυπα αντιμετώπισης της ανεργίας και της εργασίας.

Από την μια μεριά το αγγλοσαξονικό πρότυπο, οι Ηνωμένες Πολιτείες και εν μέρη Μ.Βρετανία έχεις απελευθέρωση της αγοράς εργασίας, κατάργηση ή απομείωση των εργατικών κατακτήσεων και απομείωση του ποσοστού των κανονικών "πλήρων απασχολήσεων" με συνακόλουθο αποτέλεσμα την μείωση του αριθμού των ανέργων ή ενδεχομένως και την κατάργηση του μοντέλου Α ή μοντέλου Β, το οποίο είναι το ευρωπαϊκό Γαλλία, Γερμανία π.χ. όπου οι μεν εργατικές κατακτήσεις από την μια μεριά θεωρούνται κεκτημένες και απαρασάλευτες, διατηρείται στο μέτρο του δυνατού μια παλαιά και δοκιμασμένη εγγύηση της εργατικής ασφάλειας στο μέτρο του δυνατού και από την άλλη μεριά αντιμετωπίζεται το πρόβλημα της ανεργίας και της περιθωριοποίησης το οποίο φτάνει σε υψηλά ποσοστά τα οποία γνωρίζουμε όλοι, πράγμα το οποίο συμβαίνει και στην Ελλάδα.

Τρίτο ερώτημα, είναι προφανές ότι όλο το σύστημα της αγοράς της εργασίας θα εξαρτηθεί από την προσφορά εργασιακής δύναμης να το πω έτσι, η οποία φυσικά είναι συνάρτηση είναι η συντέλεια της του επιπέδου των γνώσεων και των καταρτίσεων των υποψηφίων εργαζομένων.

Όλοι επέμεναν στο γεγονός ότι η επαγγελματική κατάρτιση και η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση προς όλες τις κατευθύνσεις θα πρέπει να προσαρμοστεί στις ανάγκες της κοινωνίας της πληροφορίας και να αλλάξει άρδην για να εκπαιδεύσει όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους, κανείς όμως δεν έκρυψε ότι το θέμα της κοινωνικής εργασίας δεν μπορεί να λυθεί τουλάχιστον άμεσα μ' αυτό τον τρόπο.

Θα υπάρχουν πάντοτε αρκετά κομμάτια του πληθυσμού τα οποία δεν θα μπορέσουν ή δεν θα έχουν την ικανότητα να εκμεταλλευτούν τις νέες ευκαιρίες για εκπαίδευση και κατάρτιση έτσι ώστε να μπουν στο εργασιακό δυναμικό.

Άλλο πρόβλημα που τέθηκε και δεν λύθηκε φυσικά. Μπορεί να υπάρχει μέτρο ή κριτήριο σύμφωνα με το οποίο οι δημόσιες ευθύνες για παροχές αγαθών και υπηρεσιών ή δεν θα πρέπει να συμπληρώνονται και να αρδρώνονται με αντίστοιχες υπηρεσίες ή παροχές υπηρεσιών και αγαθών που να γίνονται στον ιδιωτικό τομέα.

Το πρόβλημα συνδέεται βέβαια απαρεγκλίτως με το ζήτημα της κοινωνίας των πολιτών και της πρωτοβουλίας των μη κυβερνητικών οργανισμών, αλλά υπάρχει και ένα βαρύτερο και βαθύτερο πρόβλημα του κατά πόσον με αυτό τον τρόπο μακροπρόθεσμα είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι αλλοιώνεται η λειτουργία του κράτους ως κοινωνικού μηχανισμού ουδέτερου με αποτελέσματα τα οποία ενδεχομένως θα μπορεί να είναι και δυσάρεστα.

Πέμπτο πρόβλημα, πιο αφηρημένο και πιο ευρύ, ερωτάται πως οφείλει και πως θα μπορούσε το δίκαιο κοινωνικό κράτος η δημοκρατική και προοδευτική διακυβέρνηση να χειρίζεται το πρόβλημα που υπάρχει ανάμεσα στην ισότητα ευκαιριών από την μια μεριά και στην επινομή των κινδύνων ή στην επινομή των παράπλευρων ζημιών όπως λένε σε μια άλλη γλώσσα ανάμεσα στον πληθυσμό από την άλλη. Ίσως αυτό να είναι το αξιακά πιο επίμαχο πρόβλημα της αυριανής σοσιαλδημοκρατίας.

Στο μέτρο που η κοινωνία καταφέρει να παράσχει ίσες ευκαιρίες σε όλους, πράγμα αμφίβολο αλλά κατεύθυνση προς την οποία νομίζω όλες οι προοδευτικές κυβερνήσεις κάνουν ότι μπορούν για να φτάσουν.

Παραμένει πρόβλημα το γεγονός ότι παρ' όλες τις υποτιθέμενες ίσως ευκαιρίες οι κίνδυνοι ή οι ζημιές που υφίστανται οι κοινωνοί, τόσο οι τεχνολογικές και περιβαλλοντικές όσο και καθαρά κοινωνικές με την μορφή

της αμάδειας ή της ανεργίας θέτει το πρόβλημα το φιλοσοφικό αν θέλετε της ευθύνης του ατόμου για τις συνέπειες των ελεύθερων επιλογών του ή για την μοίρα του.

Ποιά και πόσοι ερωτάται και ερωτήθηκε κατά κόρον υπό τας γραμμάς πάντοτε, είναι η ευθύνη του όλου, δηλαδή του κράτους εάν η ανικανότητα, η ατυχία ή και η άγνοια του πολίτη μπορεί να τον οδηγήσουν στην αθλιότητα και στην ανέχεια;

Δικαιώνεται η αυξανόμενη ανισότητα από το γεγονός ότι στον καθένα προσφέρονται αντικειμενικά ίσες δυνατότητες; Είναι λοιπόν δίκαιο και σωστό να εξασφαλίζονται απλώς σε όλους ίσες ευκαιρίες ή πρέπει επίσης ταυτοχρόνως να επιμένονται σχετικά ισομερώς οι κοινωνικές αξίες, ανεξάρτητα από τις ευκαιρίες να οδηγείται δηλαδή η κοινωνία όχι μόνο σε ίσες ευκαιρίες, αλλά και σχετικώς ίσα αποτελέσματα.

Άλλο ίσες ευκαιρίες και άλλο ίσες συνέπειες και ίσα αποτελέσματα στους κοινωνούς. Το δίκτυο ασφαλείας για τους απόλυτα εξαθλιωμένους προφανώς προτείνεται από όλους τους σοσιαλιστές, δεν υπάρχει τέτοιο θέμα, αλλά παραμένει το φιλοσοφικό και ηθικό πρόβλημα.

Πως συνδέεται η κοινωνική ευθύνη με την ατομική ευθύνη; Το πρόβλημα αυτό δεν λύνεται με μια απλή ταυτολογική αναφορά ότι θα κάνουμε ότι μπορούμε γιατί αυτό είναι πράγματι κομμάτι όλων των σοσιαλιστικών προγραμματισμών.

Στο φιλοσοφικό επίπεδο αυτό σημαίνει δηλαδή ότι πρέπει να τεθεί και πάλι το θεμελιώδες ερώτημα της πολιτικής φιλοσοφίας των τελευταίων 200 ετών, τι είναι ισότητα και πως μπορούμε να καταλάβουμε και εννοήσουμε την ισότητα.

Ο διαπρεπής Αμερικανός πολιτικός επιστήμων R.Douerken που συνέβαλε με ένα κείμενο του λαμπρό στην πρώτη διάσκεψη της Φλωρεντίας πέρσι τον Νοέμβρη, συνόψισε

επιγραμματικά το ζήτημα. "Εφ' εξής -λέει- ανάμεσα σε όλα τα πολιτικά ιδεώδη η ισότητα είναι το κατ' εξοχήν είδος εν ανεπαρκεία". Αν η ισότητα ευκαιριών είναι αποδεκτή απ' όλους και εξασφαλίζεται η ισότητα των αποτελεσμάτων υποχωρεί όλο και περισσότερο και τείνει να εξαφανιστεί και έτσι τίθεται κατά τον Αμερικανό πολιτικό φιλόσοφο, όλο και περισσότερο το ερώτημα πόσο ελάχιστο μπορεί να είναι το παρεχόμενο δίκτυο ασφαλείας; Πόσο ελάχιστο μπορεί να είναι το παρεχόμενο επίπεδο επιβίωσης; Απάντηση εξ αντικειμένου στο ερώτημα αυτό δεν μπορεί να δοθεί παρά μόνο αν λάβουμε υπόψη μας το γεγονός ότι όσο μεγαλύτερες είναι οι διαφορές και οι ανισότητες οι οποίες προκαλούνται στην αγορά, τόσο το ελάχιστο ασφαλείας το οποίο παρέχεται πρέπει να μεγαλώνει.

Τέλος και κλείνω που προέκυψε και αυτό υπό τας γραμμάς, είναι το ζήτημα αν είναι δυνατόν να υπάρξουν οι κοινοί προβληματισμοί ανάμεσα στις εξαιρετικά αναπτυγμένες χώρες και στις λιγότερο αναπτυγμένες ή υποανάπτυκτες χώρες ορισμένες εκ των οποίων εκπροσωπούσαν στην διάσκεψη.

Είναι δηλαδή δυνατόν να κάνει κανείς αφαίρεση από το γεγονός ότι τα αποτελέσματα της λεγόμενης παγκοσμιοποίησης είναι διαφορετικά στις διαφορετικές χώρες που έχουν εντελώς ενδεχομένως αντίθετα συμφέροντα ως προς την εξέλιξη του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος. Το ερώτημα αυτό τέθηκε αλλά αποσύρθηκε κατά κάποιο τρόπο εντέχνως.

Όλα αυτά τα ζητήματα τα οποία ανέφερα και κλείνω συζητήθηκαν κυρίως υπό τας γραμμάς και επιγραμματικά. Φυσικά δεν οδήγησαν σε συγκεκριμένες προτάσεις και αποφάσεις. Η διάσκεψη δεν είχε σκοπό ούτε μπορούσε να έχει σκοπό να απολήξει σε αποφάσεις, αλλά έδειξε νομίζω ότι τα κρίσιμα ερωτήματα για το μέλλον του κόσμου, είναι και πρέπει να παραμένουν ανοιχτά και μάλιστα μ' αυτή την υβριδική έννοια στην οποία αναφέρθηκα στην αρχή.

Εδειξε ότι η Προοδευτική Διακυβέρνηση δεν μπορεί να είναι μόνο διαχειριστική των έξωθεν δεδομένων, αλλά οφείλει να επανεγγίψει στα θεμελιώδη ηθικά και πολιτικά ερωτήματα. Γιατί απόληψη των θεμελιωδών ερωτημάτων είναι και τα διλήμματα στα οποία αναφέρθηκα μέχρι τα τώρα.

Ετσι κατά κάποιο τρόπο γεννήθηκε ένα νέο φόρουμ, μια νέα διεθνής αγορά που αν μη τι άλλο θα μπορεί να αποτελεί ένα χώρο όπου δημόσια θα συζητούνται υπεύθυνα και συστηματικά όχι οι μεχτούρε βεβαιότητες αλλά οι ηθικές και πολιτικές αβεβαιότητες των οποίων η λύση θα προδικάσει το μέλλον μας.

Οι προβληματισμοί και τα διλήμματα που μέχρι τώρα αποσιωπούσαν μπορούν νομίζω επιτέλους μέσω του φόρουμ αυτού να βγουν επίσημα στην επιφάνεια και αυτό δεν είναι καθόλου λίγο, αρκεί βέβαια να συνεχίσει. Ευχαριστώ πολύ.

Παρέμβαση του κ. Ν. ΜΟΥΖΕΛΗ

Κύριε Πρωθυπουργέ, κυρίες και κύριοι,

Εγώ έλαβα μέρος στην ομάδα που συζήτησε για την κοινωνία πολιτών. Και θα πω μερικά λόγια γι' αυτό.

Το γενικό συμπέρασμα που βγήκε από την συζήτηση είναι ότι το δυνάμωμα της κοινωνίας των πολιτών είναι ίσως ο πιο κεντρικός ρόλος των προοδευτικών δυνάμεων σήμερα. Και αυτό γιατί μια δυνατή κοινωνία πολιτών δεν είναι μόνο προϋπόθεση για να δουλεύει, να λειτουργεί σωστά η δημοκρατία, αλλά πέρα απ' αυτή την πολιτική λειτουργία υπάρχει και μία επιχειρησιακή λειτουργία, δηλαδή η κοινωνία πολιτών μπορεί να λύσει σε μερικές περιπτώσεις προβλήματα, που ούτε το κράτος, ούτε η οικονομία δεν μπορεί να λύσει ικανοποιητικά.

Με άλλα λόγια ότι πρέπει να ξεφύγουμε απ' αυτό το διχοτομικό μοντέλο κράτος ή αγορά. νυνπάρχει και ένας τρίτος χώρος με διαφορετική λογική και από το κράτος και από την αγορά που πρέπει να δυναμώσει αν πρόκειται να λύσουμε ουσιαστικά μερικά βασικά προβλήματα που απασχολούν τον κόσμο σήμερα.

Πιο ειδικά σε ό,τι αφορά την πολιτική δημοκρατική λειτουργία είναι προφανές ότι μια δυνατή κοινωνία πολιτών μπορεί να παίξει το ρόλο του αντίβαρου στο κρατικό αυταρχισμό. Κάτι το οποίο είναι προφανές. Αλλά πέρα απ' αυτό μπορεί και να λειτουργήσει σαν ένα προστατευτικό τείχος που προστατεύει τους κυβερνώντες από λαϊκιστικές πιέσεις που έρχονται από κάτω και που πολλές φορές δημιουργούν ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο η λογική εξαφανίζεται.

Όπως π.χ. στην τωρινή περίπτωση το πρόβλημα των ταυτοτήτων που έχουμε πραγματικά ένα είδος λαϊκιστικής υστερίας μέσα στο οποίο είναι αδύνατον να λυθεί αυτό το πρόβλημα λογικά. Και νομίζω το ότι υπάρχουν αυτές οι λαϊκιστικές υστερίες που βλέπουμε διαδοχικά τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, αυτό έχει να κάνει με την αδύνατη κοινωνία πολιτών. Δηλαδή μια πιο δυνατή κοινωνία πολιτών

είναι μια προϋπόθεση για ένα πιο ορθολογικό δημόσιο λόγο.

Όσον αφορά τώρα την επιχειρησιακή λειτουργία της κοινωνίας των πολιτών, είναι προφανές ότι η κοινωνία των πολιτών βασίζεται όπως το είπε και ο Πρωθυπουργός σε μια λογική της αλληλεγγύης, μια λογική που είναι διαφορετική και από την λογική της αγοράς και από την λογική του κράτους και των Κομμάτων.

Και σαν τέτοια πολλές φορές μπορεί να δώσει λύσεις που ούτε τα Κόμματα και το κράτος και η κυβέρνηση, ούτε η αγορά μπορεί να μας δώσουν και κυρίως σε ότι αφορά τις κοινωνικές υπηρεσίες, π.χ. τα προβλήματα που έχουν να κάνουν με τα ναρκωτικά.

Αλλά πέρα απ' αυτό υπάρχουν πάρα πολλές άλλοι χώροι, που η οργανώσεις που δεν είναι ούτε κερδοσκοπικές, ούτε κομματικοκρατικές δίνουν πολύ καλύτερες λύσεις σε μια σειρά από προβλήματα στον πολιτισμό, στην τέχνη κλπ.

Επιπλέον η δυνατή κοινωνία πολιτών μπορεί να βοηθήσει στο θέμα της ανεργίας. Όπως μας είπε ο Κώστας Τσουκαλάς υπάρχουν αυτά τα δύο μοντέλα το Αγγλοσαξονικό και το Ευρωπαϊκό και κανένα από τα δύο δεν φαίνεται να γίνει μια ικανοποιητική λύση.

Η ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών, η ανάπτυξη εθελοντικών οργανώσεων μπορεί να βοηθήσει στη λύση της ανεργίας, εάν σκεφθεί κανείς ότι από μια μεριά υπάρχουν ανάγκες στην κοινωνία που η αγορά δεν ικανοποιεί και από την άλλη μεριά υπάρχει ένα εργατικό δυναμικό που δεν χρησιμοποιείται.

Η κοινωνία πολιτών και το δυνάμωμα της κοινωνίας των πολιτών έστω και από την κυβέρνηση μπορεί ν' αποτελέσει το συνδετικό κρίκο μεταξύ αυτών των αναγκών που δεν ικανοποιούνται και του εργατικού δυναμικού που δεν χρησιμοποιείται.

Ενα τρίτο σημείο που συζητήθηκε αρκετά έχει να κάνει με την κοινωνία πολιτών στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης.

Εκεί αυτό που συζητήθηκε πολύ είναι ότι πολλές φορές οι διάφορες μη κυβερνητικές οργανώσεις παγκόσμιες οργανώσεις μπορούν ν' αποτελέσουν ένα αντίβαρο στη δύναμη των πολυεθνικών. Αν σκεφτούμε ότι σήμερα λόγω της τεχνολογίας είναι πολύ πιο δύσκολο οι πολυεθνικές εταιρίες να κρύψουν πολιτικές που είναι αντικοινωνικές ή αντι-οικολογικές βλέπει κανείς πώς παγκόσμιες εθελοντικές οργανώσεις που δεν έχουν οικονομικούς πόρους μπορούν πραγματικά να επηρεάσουν την πολιτική αυτών των πολυεθνικών.

Για παράδειγμα είναι πολύ γνωστό η υπόθεση της SHELL το 1995 που αναγκάστηκε στο πρόβλημα του Μπρεντπάρ ν' αλλάξει την πολιτική της λόγω της κινητοποίησης οικολογικών οργανώσεων και το ίδιο έγινε με την πολυεθνική "Μονσάντο" που ασχολείται εν μέρει με μεταλλαγμένα προϊόντα που λόγω της κινητοποίησης οικολογικών οργανώσεων είδε τις μετοχές της να πέφτουν δραματικά π.χ.

Άρα πέρα από το ότι, όπως ήδη ειπώθηκε, η ιδέα πως το κράτος έχει περιθωριοποιηθεί σήμερα είναι ένας μύθος, πέρα απ' αυτό το κράτος συν αυτό τον τρίτο χώρο πραγματικά μπορεί να λειτουργήσει σαν ένα αντίβαρο στην οικονομική δύναμη των πολυεθνικών.

Το τελευταίο σημείο που θ' αναφέρω και που συζητήθηκε πάρα πολύ, ίσως περισσότερο από κάθε άλλο είναι ότι αν δούμε την κοινωνία πολιτών από την μια μεριά σαν ένα ουτοπικό στόχο που πρέπει να τον φτάσουμε όσο μπορούμε, ένα χώρο ουτοπικό που αποτελείται απλώς από τις αξίες της αλληλεγγύης πρέπει αυτό να το ξεχωρίσουμε από την κοινωνία πολιτών σαν μια πραγματικότητα που υπάρχει σήμερα.

Σ' αυτό το επίπεδο της πραγματικότητας είναι προφανές ότι υπάρχουν πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις, πολλές εθελοντικές οργανώσεις που έχουν ένα αρνητικό χαρακτήρα. Π.χ. οι ρατσιστικές οργανώσεις και το θέμα είναι τι κάνει κανείς με αυτές.

Μια ισχυρή κοινωνία πολιτών σημαίνει ισχυρές ρατσιστικές οργανώσεις; Το θέμα είναι ότι αυτό που είναι προφανές ότι σε μια δημοκρατία δεν μπορεί κανείς ν' απαγορεύσει αυτές τις οργανώσεις. Αλλά αυτό που μπορεί να κάνει και το κράτος και οι πολίτες είναι να οργανωθούν αντιοργανώσεις που θα λειτουργούν σαν αντίβαρα σ' αυτές τις οργανώσεις. Δηλαδή θα πρέπει να δυναμώσει κανείς για να πάμε στο παράδειγμά του, τις αντιρατσιστικές οργανώσεις.

Και πιο γενικά θα έλεγα ότι η ιδέα που βγήκε από την συζήτηση είναι ότι για να έχουμε μια πραγματική δημοκρατία σε παγκόσμιο επίπεδο θα πρέπει να έχουμε μια ισορροπία μεταξύ του οικονομικού χώρου, που όπως είπε ο κ.Πρωθυπουργός βασίζεται στην λογική της ανταγωνιστικότητας της αγοράς, του πολιτικού χώρου που λειτουργεί με την αξία της δημοκρατίας και ενός παγκόσμιου κοινωνικού χώρου, μιας παγκόσμιας κοινωνίας πολιτών που θα λειτουργεί με την αξία και την λογική της αλληλεγγύης. Ευχαριστώ.

Παρέμβαση του κ. Γ. ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗ

Κυρίες και κύριοι, φίλες και φίλοι,

Εγώ είμαι ο οικονομολόγος της παρέας και λίγο πιο πρακτικός, δηλαδή ίσως και ο πιο αισιόδοξος από το τι συνέβη εκεί, σε αντίθεση με τον φίλο τον κ.Τσουκαλά, ο οποίος περίμενε από μιάμιση ώρα συζήτηση να γραφτούν 20 διατριβές και να λυθεί φιλοσοφικό πρόβλημα 200 χρόνων όπως μας είπε.

Το θέμα μας ήταν η νέα οικονομία και η ψηφιακή επανάσταση. Η συζήτηση αυτή ήταν πραγματικά εποικοδομητική και ο λόγος που εγώ κατάλαβα ότι κατέληξε σε κάτι και δημιουργήθηκε κάτι καινούριο ήταν ότι ο Ραπορτέρ, δηλαδή το άτομο το οποίο μάζευε τη συζήτηση και την διοχέτευε στους αρχηγούς των κρατών είχε έρθει στη συνάντηση με ορισμένα κείμενα θέσεων, τα οποία άλλαξε λόγω των συζητήσεων και μάλιστα εμείς η Ελληνική πλευρά βάλαμε πρώτοι το θέμα για παράδειγμα αυτός ήθελε να επικεντρώσει το θέμα στην εκπαίδευση και μόνο, επίσης στην επιστημονική έρευνα και βάλαμε το θέμα κατανομή εισοδήματος, ανεργίας.

Μετά άλλοι ήρθαν οι Χιλιανοί θυμάμαι και είπαν "μα δεν άκουσα την λέξη επιχειρήσεις" και οι επιχειρήσεις δημιουργούν employment κλπ.

Εγώ θα επικεντρωθώ στα λίγα λεπτά που έχω, τι είναι η ψηφιακή οικονομία, τι σημαίνει για τους εργαζόμενους, τι σημαίνει για τους πολίτες και τι σημαίνει για μια προοδευτική διακυβέρνηση.

Στον οικονομικό χώρο σήμερα όταν μιλάμε για παγκοσμιοποίηση δεν έχουμε πια στο νου μας μια διεθνή κίνηση κεφαλαίων, ανθρώπινου δυναμικού αγαθών. Όλοι μιλάμε για την πληροφορία και την εύκολη πρόσβαση την πληροφορία διεθνώς μέσω του διαδικτύου.

Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το ηλεκτρονικό εμπόριο έχουν ξεκινήσει και είναι πια στη ζωή μας, ενώ δεν τα ξέραμε ούτε σαν λέξεις όπως είπε ο Πρόεδρος πριν από 3 ή 4 χρόνια. Μάλιστα πολλοί μελλοντολόγοι, που ίσως

τελικά είναι σωστοί, λένε ότι σε περίοδο περίπου 10 ετών το 90% των εμπορικών σχέσεων μεταξύ εταιρειών, όχι μεταξύ εταιρειών και πολιτών, μεταξύ εταιρειών θα είναι μέσω του διαδικτύου, αν το πιστεύετε.

Το 1999 ο τζίρος, ο όγκος συναλλαγών μέσω του διαδικτύου δεν ήταν πολύ μεγάλος, δηλαδή αν το συγκρίνουμε με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Ελλάδος ήταν μικρότερο, περίπου 90 δισεκατομμύρια δολάρια ενώ το ακαθάριστο προϊόν μας είναι γύρω στα 110. Βέβαια τώρα με τις μεταβολές της αξίας του δολαρίου μπορεί να έχει πέσει λίγο, αλλά κάπου εκεί.

Όμως μέσα σε 3-4 χρόνια περιμένουν όλοι ότι αυτός ο όγκος των συναλλαγών περίπου θα δεκαπλασιαστεί, θα πάει περίπου στο 1 τρισεκατομμύρια δολάρια δηλαδή σκεφθείτε 8 φορές και πάνω το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Ελλάδος.

Αυτό σημαίνει πολύ υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, βέβαια όλα αυτά είναι μελλοντολογικά. Είναι συνάρτηση και του κόστους πρόσβασης στο διαδίκτυο, αλλά και της αποδοχής του κοινού και δεν είναι τυχαίο το γεγονός για παράδειγμα ότι η μεγαλύτερη χρήση αυτή την στιγμή του διαδικτύου είναι στις Ηνωμένες Πολιτείες, είναι ακριβώς επειδή το κόστος της πρόσβασης στο διαδίκτυο είναι μικρότερο, δηλαδή κάποιος με μία μόνο αστική μονάδα μπορεί να μπει και να καθίσει για ώρες και να δουλέψει στο διαδίκτυο, ενώ εδώ το πληρώνουμε κάθε τρίλεπτο, το ίδιο και στην Ευρώπη.

Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές είναι πολύ πιο φτηνοί στις Ηνωμένες Πολιτείες απ' ό,τι είναι στην Ευρώπη και έτσι είδαμε για παράδειγμα το 1998 στην Ελλάδα μόνο το 3% των νοικοκυριών χρησιμοποιούσαν το διαδίκτυο, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 12% και στις Ηνωμένες Πολιτείες το 38%.

Ενώ αν δείτε παρόμοια στατιστικά στοιχεία για τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές θα δείτε ότι στην Ελλάδα μόνο

το 5% των νοικοκυριών είχαν ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 32% και στις ΗΠΑ το 46% και στο χώρο της εργασίας μόνο το 25% των υπαλλήλων έχουν υπολογιστή στην Ελλάδα, ενώ στις ΗΠΑ το 75%.

Όλα αυτά νομίζω έχουν να κάνουν κυρίως με το κόστος, αλλά βέβαια και με την κουλτούρα η οποία σιγά-σιγά έρχεται. Τώρα πόσο γρήγορα δ' αναπτυχθεί είπα είναι και συνάρτηση της εμπιστοσύνης που το κοινό θα δείξει.

Και αυτή η εμπιστοσύνη έρχεται σταδιακά με την εξοικείωσή της στις ηλεκτρονικές συναλλαγές. Δεν είναι όμως μόνο κάτι σταδιακό, είναι και συνάρτηση ορισμένων θεμάτων τεχνολογίας της κρυπτογραφίας, νομίζω διαβάσατε όλοι και είδατε τον κ.Κλίντον στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ χθες, ο οποίος έβαζε την ηλεκτρονική του υπογραφή. Αυτό ήταν ένα σημαντικό εμπόδιο, το οποίο τώρα εφόσον ξεπεράστηκε θα συμβάλλει στην σημαντική ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου.

Αλλά είναι και άλλα θέματα. Δηλαδή αν μπίτε ποτέ θα δώσετε εύκολα την πιστωτική σας κάρτα; Δεν φοβόσαστε τα προσωπικά στοιχεία ότι κάποιος μπορεί να τα κλέψει, κάποιος χάκερ και να πληρώνετε τα σπασμένα κάποιου άλλου;

Δεν φοβόσαστε γενικά για την ασφάλεια των συναλλαγών; Είναι όλα αυτά τα θέματα, τα οποία χρειάζεται και να μπει και ένα νομοθετικό πλαίσιο και σιγά - σιγά ο κόσμος να τα αφομοιώσει και να τα συνηθίσει.

Πάντως ένα είναι το γεγονός ότι και στην Ελλάδα όπως και στον υπόλοιπο κόσμο η ψηφιακή οικονομία δεν θα περιοριστεί μόνο στις τηλεπικοινωνίες ή στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, δ' ακουμπήσει όλους τους τομείς, όλες τις οικονομικές δραστηριότητες και πολλοί, μάλιστα συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επίσημα προβλέψει ότι σε μία 10ετία το 50% όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων θα έχουν ψηφιακό περιεχόμενο. Μάλλον

το περιεχόμενο των περισσότερων οικονομικών δραστηριοτήτων, το 50% θα είναι ψηφιακό.

Αυτό σημαίνει ότι πολλά δ' αλλάξουν και πρέπει λίγο να μην σκεφτόμαστε με το παρελθόν, να βλέπουμε λίγο μπροστά στο μέλλον. Πιστεύω ότι και ο τρόπος λειτουργίας όλων των επιχειρήσεων δ' αλλάξει δραματικά, δηλαδή η πυραμίδα που βλέπαμε σαν οργάνωση μέσα σε μια επιχείρηση δ' αλλάξει, θα είναι πιο οριζόντια η οργάνωση με πιο εξειδικευμένα στελέχη, πιο δυνατά στελέχη. Οι εταιρείες θα γίνουν πολύ πιο παραγωγικές και αυτό σημαίνει βέβαια και χαμηλότερες, πιο ανταγωνιστικές τιμές και καλύτερη ποιότητα των προϊόντων.

Τώρα να έρθω στο κύριο θέμα μας τι συνεπάγεται η ψηφιακή οικονομία για τους εργαζόμενους και την απασχόληση. Αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι το μέλλον μας επιδιώκει πολλές εκπλήξεις, ήδη βλέπουμε και στην Ελλάδα ότι οι εταιρείες έχουν πρόβλημα να βρουν δυναμικό, το οποίο γνωρίζει έστω και ελαφρά ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Σε μεγάλες εταιρείες ο επικεφαλής του IT των ηλεκτρονικών υπολογιστών είναι βασιλιάς. Δηλαδή είναι ισάξιος με τον διευθύνοντα Σύμβουλο και αν ο διευθύνων Σύμβουλος θέλει πραγματικά να έχει δύναμη το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνει και έχω ακούσει μερικούς Συμβούλους στο εξωτερικό να λένε να διώξουν τον επικεφαλής και να φέρει το δικό του. Θ' αλλάξει πάρα πολύ η εσωτερική οργάνωση των επιχειρήσεων, που σημαίνει δ' αλλάξει η ζήτηση για άτομα με ικανότητες και με ψηφιακές γνώσεις συνεχώς θα διευρύνεται.

Βέβαια άλλα επαγγέλματα θα χαθούν, αν μία τράπεζα χρειαζόταν σε ένα υποκατάστημα 30 άτομα στο γκισέ για να διεκπεραιώνει συναλλαγές και τώρα τις συναλλαγές κάποιος μπορεί να τις κάνει από το σπίτι του από τον ηλεκτρονικό του υπολογιστή δεν χρειάζονται τα 30 άτομα. Αυτά τα 30 άτομα πρέπει να κάνουν κάτι άλλο, πρέπει να επανεκπαιδεύουν, να κάνουν κάτι άλλο, αυτό το οποίο να

είναι σύμφωνο με την καινούρια οικονομία. Απαιτείται άμεσα σύνδεση της παιδείας μας με την νέα οικονομία, με τις απαιτήσεις της ψηφιακής οικονομίας.

Ενα άλλο θέμα το οποίο προβλέπεται εύκολα και δεν πρέπει να μας εκπλήξει είναι ότι η ανεργία πιθανόν να αυξηθεί στο μεσοδιάστημα. Ποιό είναι αυτό το μεσοδιάστημα. Το χρονικό διάστημα που θα χρειαστεί ν' αλλάξουμε εξειδίκευση. Καθώς οι παλιές εξειδικεύσεις, καθώς χάνονται επαγγέλματα και εμφανίζονται καινούρια θα πρέπει οι παλιοί να επανεκπαιδεύονται. Βέβαια οι καινούριοι, τα νέα παιδιά θα πρέπει να διοχετεύονται στους καινούριους τομείς, στην ψηφιακή οικονομία.

Ποιές είναι πιο συγκεκριμένα οι επιπτώσεις στους εργαζόμενους από την νέα ψηφιακή οικονομία; Νομίζω αυτό είναι κοινή παραδοχή ότι δ' απαιτηθεί μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα το λέει ξεκάθαρα και η Ευρωπαϊκή Ένωση, μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα και στον τρόπο εργασίας, εφόσον δ' αλλάξει η πυραμίδα και θα είναι πιο οριζόντια, αλλά και στο γνωστικό αντικείμενο.

Θα είναι δυνατή η δουλειά από το σπίτι, η τηλεργασία. Ακόμα και η εκπαίδευση από το σπίτι. Άτομα με ειδικές ανάγκες θα έχουν περισσότερες ευκαιρίες ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία. Για σκεφθείτε ένα άτομο με το καροτσάκι τώρα με τα προβλήματα που έχουμε στους δρόμους έχουμε και περισσότερα απ' αυτά, θα μπορεί από το σπίτι του όχι μόνο να μαθαίνει, αλλά και να δουλεύει και να κάνει και τις τραπεζικές του συναλλαγές, συναλλαγές του με το Δημόσιο και οτιδήποτε άλλο. Δεν χρειάζεται να βγει και να πολεμήσει το χάος των δρόμων ορισμένες φορές.

Αλλά το πιο κύριο νομίζω αυτό που ήδη το είπα, η μεγαλύτερη επίπτωση είναι ότι δ' απαιτηθεί η δια βίου εκπαίδευση. Αυτό είναι κάτι το οποίο ίσως μερικοί πανεπιστημιακοί να το καταλαβαίνουν, επειδή έπρεπε συνέχεια ν' ανανεώνονται, αλλά από εδώ και εμπρός όλοι μας πρέπει ν' ανανεωνόμαστε και ο λόγος είναι απλός. Δεν

είναι ένα σλόγκαν που έτσι λέγεται. Είναι ότι είμαστε σε μια εποχή και το κύριο χαρακτηριστικό της εποχής μας είναι ότι η τεχνολογία και η επιστήμη κάνει άλματα.

Κάνοντας τα άλματα και έχοντας καινούρια τεχνολογία βλέπουμε μεν καλύτερα προϊόντα, καλύτερη ποιότητα, ανταγωνιστικές τιμές, όλα αυτά τα ευχάριστα, αλλά απαξιώνεται και το παλιό κεφάλαιο, το παλιό φυσικό κεφάλαιο. Μαζί με αυτό απαξιώνεται και το ανθρώπινο κεφάλαιο, οι γνώσεις μας. Πρέπει συνεχώς ν' αναπροσαρμόζουμε τις γνώσεις μας και ενεργητικά δεν είναι θέμα να πάμε σε ένα σεμινάριο και να μάθουμε ορισμένα πράγματα.

Πρέπει αυτό που παίρνουμε να το διοχετεύουμε και να το εφαρμόζουμε στην εργασία μας. Αυτό είναι ένα δύσκολο πράγμα. Για την ανθρώπινη φύση όλοι μας θέλουμε κάπως να βολευτούμε, το έχω δει και από τον εαυτό μου, δεν ξέρω με εσάς, όλοι μας θέλουμε κάπου να βολευτούμε από την γνώση που έχουμε μάθει.

Επειδή αυτή είναι η ανθρώπινη φύση να μην προσπαθεί το καινούριο να το αντιμετωπίσει, να κολλάει στο παλιό όπως και ο Πρόεδρος προσπάθησε με χίλιους, μύριους τρόπους να μας δείξει, να μην κολλήσουμε στο παλιό, ν' αγκαλιάσουμε το καινούριο και να το αλλάξουμε είναι η ανθρώπινη φύση.

Αυτό πιστεύω ότι μερικοί άνθρωποι δεν θα μπορέσουν να το κάνουν και έτσι αναγκαστικά μάλλον βλέπω ότι η ψαλίδα στην κατανομή του εισοδήματος θα διευρυνθεί, θα χειροτερεύσει. Και αυτό είναι ένα πρόβλημα, το οποίο πρέπει ν' αντιμετωπιστεί.

Και μάλιστα βέβαια ορισμένα στοιχεία που δίνουμε εκεί μπερδεύουν το αιτιώδες με το αιτιατό, αν δείτε τα στοιχεία που έχω πάρει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δείχνουν ότι άτομα με υψηλό εισόδημα έχουν την διπλάσια πιθανότητα να είναι χρήστες του διαδικτύου, παρά άτομα μεσαίου εισοδήματος και τριπλάσια πιθανότητα από άτομα χαμηλού εισοδήματος.

Αυτό δεν σημαίνει ότι επειδή χρησιμοποίησαν το δίκτυο έχουν υψηλό εισόδημα. Άρα απλώς λέει ότι οι πιο πλούσιοι ή αν θέλετε επειδή ακριβώς το κόστος πρόσβασης είναι υψηλό στην Ευρώπη έχουν την δυνατότητα χρήσης του διαδικτύου, άρα έχουν και το εργαλείο το οποίο θα τους βοηθήσει να γίνουν πιο πλουσιότεροι. Βλέπετε ότι η πιθανότητα, η ψαλίδα ν' αυξηθεί εάν δεν παρδούν μέτρα άμεσα είναι πολύ μεγάλη.

Υπάρχει και μια άλλη προέκταση που θα ήθελα να πω έτσι παρενθετικά, δεν έχει να κάνει με τους εργαζόμενους, έχει να κάνει με την απαξίωση του φυσικού κεφαλαίου που σας είπα. Τι σημαίνει αυτό; Αν το φυσικό κεφάλαιο απαξιώνεται πολύ πιο γρήγορα σημαίνει ότι σαν κράτος πρέπει να σκεφτούμε ότι δεν πρέπει να είμαστε ικανοποιημένοι με το ποσοστό των επενδύσεων που είχαμε τις περασμένες 10ετίες ότι το σημείο ισορροπίας μιας οικονομίας τώρα πια, για να μπορεί να έχει την δυνατότητα να παράγει καινούρια αγαθά, σ' αυτό το σημείο ισορροπίας, οι επενδύσεις σαν ποσοστό του ΑΕΠ πρέπει να είναι υψηλότερες, ακριβώς επειδή η απαξίωση του κεφαλαίου είναι πολύ μεγαλύτερη.

Τώρα να επανέλθω στο τι σημαίνει η νέα οικονομία για την ποιότητα ζωής του πολίτη. Σ' αυτό δεν θα πω πολλά, είναι ξεκάθαρο σε όλους η ποιότητα θα διευκολυνθεί. Μίλησα για τα άτομα με τις ειδικές ανάγκες το γεγονός ότι μπορείς να κάνεις τα ψώνια σου από το σπίτι, τις τραπεζικές σου συναλλαγές, τις συναλλαγές με το Δημόσιο και οτιδήποτε άλλο, ή από το κινητό σου είναι μια διευκόλυνση.

Το γεγονός ότι θα έχεις καλύτερη ποιότητα προϊόντων πιο ανταγωνιστικές τιμές, είναι κάτι που όλοι το θέλουμε. Το γεγονός ότι θα μπορείς να ψωνίσεις σε όλο το 24ωρο και τις 7 ημέρες την εβδομάδα θα βοηθήσει ίσως και θα λύσει και το πρόβλημα του ωραρίου ίσως. Ίσως να λύσει και το πρόβλημα της κίνησης στους δρόμους, αν δεν χρειάζεται να τρέξεις, να πάρεις το αυτοκίνητό σου να κάνεις τις δουλειές σου.

Σε λίγα χρόνια και δεν το λέω τώρα γι' αστείο πιθανόν η επίσκεψη στην τράπεζα ή στο σούπερ μάρκετ να γίνεται μόνο για λόγους αναψυχής. Όπως τώρα όταν πάμε το καλοκαίρι στο χωριό μας και ανεβαίνουμε σε ένα λόφο το κάνουμε για λόγους αναψυχής, το ίδιο και αυτό. Ενώ πριν από 20 χρόνια το άλογο το χρησιμοποιούσαμε για οικονομικούς λόγους.

Τι σημαίνουν τώρα όλα αυτά για την Προοδευτική Διακυβέρνηση; Το κείμενο, το οποίο ήταν μια σύνδεση ή αν θέλετε η χρυσή τομή των όσων ειπώθηκαν, περιέχει πάρα πολλά σημεία για την προοδευτική διακυβέρνηση.

Σίγουρα αυτό που ειπώθηκε στο κείμενο είναι ίσως η αγγλοσαξονική μεριά, είναι κάτι που έχει ενστερνιστεί και η Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουμε ενστερνιστεί και το έχουμε δει και εμείς από την πράξη σαν Ελλάδα, είναι ότι δεν μπορείς να ξεκινήσεις αν δεν έχεις το σωστό προσανατολισμό, τις σωστές μακροοικονομικές βάσεις. Να συνεχίσουμε με το πρόγραμμα μακροοικονομικής σταθερότητας, ούτως ώστε να έχουμε μία βιώσιμη αναπτυξιακή πορεία. Πρέπει αυτό να το έχουμε εξασφαλίσει, να μην το αμελήσουμε και μετά να αρχίσουμε να μιλάμε για όλα τα υπόλοιπα.

Μίλησαν πολλοί για ένα παγκόσμιο δεσμικό πλαίσιο των χρηματοοικονομικών αγορών. Αυτό δεν έχει σχέση αναγκαστικά με την ψηφιακή οικονομία. Αυτό που δεν έγινε είναι να ειπωθεί κάτι για ένα παγκόσμιο δεσμικό πλαίσιο της ψηφιακής οικονομίας. Και ο λόγος είναι ότι ακόμα αυτό το πλαίσιο δεν έχει φτιαχτεί ούτε στα κράτη - μέλη. Δηλαδή τρέχει τόσο πολύ η τεχνολογία, που είναι δύσκολο, δεν έχει βρει ένα σημείο ισορροπίας, που μπορείς να πεις "τώρα έτσι πάνε τα πράγματα, άρα φτιάχνω ένα πλαίσιο να το καλουπιάρω και να δω πώς θα πάει". Είναι δύσκολο. Ακόμα οι απόψεις διίστανται για το πώς θα συνεχίσουμε εκεί.

Πάντως, αυτό που τονίστηκε και είναι ξεκάθαρο, είναι ότι η ψηφιακή οικονομία οδηγεί σε ενίσχυση της αφθονίας και ότι η παιδεία είναι καθοριστικής σημασίας για την ισότητα, για την ανάπτυξη και αποτελεί κλειδί για την κοινωνική

δικαιοσύνη και τον οικονομικό δυναμισμό. Σημειώσαμε ιδιαίτερα αυτό που σας είπα πριν, ότι η δια βίου εκπαίδευση χρειάζεται, είναι απαραίτητη για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων.

Ειπώθηκε, επίσης, ότι η παιδεία και η εκπαίδευση δεν είναι ικανή συνθήκη για να λύσει τα προβλήματα του μέλλοντος. Φυσικά και απαιτείται αποτελεσματική πολιτική απασχόλησης, η οποία να είναι προσανατολισμένη, όμως, στην αποφυγή της διαρθρωτικής ανεργίας και όχι σε προβλήματα που έρχονται και φεύγουν.

Ειπώθηκε κάτι για τα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Νομίζω η επόμενη δεκαετία που έρχεται είναι μια δεκαετία με υψηλότερους κινδύνους για τον καθένα μας. Τα ρίσκα που θα παίρνει ο καθένας θα είναι υψηλότερα αναγκαστικά. Εφόσον όλα τρέχουν με γρηγορότερους ρυθμούς, η τεχνολογία, τα πάντα και τα ρίσκα που παίρνουμε, οι αποφάσεις που παίρνουμε, αντιμετωπίζουν αυτούς τους κινδύνους. Άρα πρέπει και εμείς να σκεφτούμε συστήματα προστασίας, τα οποία θα επεκταθούν και θα αντιμετωπίσουν αυτούς τους κινδύνους.

Βέβαια, επίσης, τονίστηκε ότι δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πρέπει να υπάρχει ένα ευνοϊκό κλίμα για την επιχειρηματικότητα, για την έρευνα και την επιστημονική πρόοδο. Επίσης, πιο συγκεκριμένα, ότι το κόστος πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες πρέπει να μειωθεί. Και, τέλος, ότι εκτός από τα συνήδη προβλήματα, τα οποία λέγονται συνεχώς, της φτώχειας, των ασθενειών, σε παγκόσμιο επίπεδο, πρέπει να εξαλειφθεί και ο ψηφιακός αναλφαριθμητισμός.

Αυτά ήταν τα κύρια θέματα που μπήκαν στις απόψεις στο κοινό ανακοινωθέν, τα οποία λίγο - πολύ εξέφραζαν αυτά που τουλάχιστον στη δική μου ομάδα συζητήθηκαν.

Θέλω να κλείσω λέγοντας ότι στην Ελλάδα, καθώς και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ήδη προχωράμε σύμφωνα με το πνεύμα αυτών που ειπώθηκαν στο Βερολίνο. Ήδη υπάρχει η

πρωτοβουλία Ηλεκτρονική Ευρώπη ή EUROPE, η οποία προορίζεται να αυξήσει την ετοιμότητα της Ευρώπης για την ψηφιακή εποχή. Ήδη εμείς έχουμε προβλέψει ότι στο Γ' ΚΠΣ θα πρέπει όλες αυτές οι συστάσεις της Ηλεκτρονικής Ευρώπης, του κειμένου, να είναι ενσωματωμένες πρακτικά, να υπάρχουν τα χρήματα, τα κονδύλια. Αν ρωτήσετε τον κ.Πάχτα θα σας πει περίπου 1 τρις οριζόντια, σε όλους τους τομείς.

Αλλά όχι, όμως, αυτό, όχι μόνο το Γ' ΚΠΣ, αλλά και η γενικότερη πολιτική μας με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με την επιχειρηματικότητα και την απασχόληση, νομίζω όλες είναι συνεπείς με το πνεύμα της Διάσκεψης του Βερολίνου.

Ευχαριστώ.

Παρέμβαση του
κ. Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ο δρόμος κ. Πρόεδρε είναι πολύ μακρύς. Εδώ είναι μακρύς ακόμη στην Ευρώπη. Σκεφτείτε τι απάντηση θα έπρεπε να δώσουμε εάν το επίπεδο αναφοράς μας ήταν όλη η οικουμένη.

Πρέπει να ομολογήσω ότι μη ομολογημένο κεντρικό σημείο αναφοράς της Διάσκεψης ήταν και αυτό ένα αναμενόμενο: Η ελευθερία και τα δικαιώματα του πολίτη. Ωστόσο, όμως, ίσως επειδή οι διοργανωτές εξέλαβαν -πιστεύω στη φάση αυτή σωστά- ότι η ελευθερία και τα δικαιώματα του πολίτη είναι ζήτημα σκληρής πολιτικής, νομίζω ότι δεν αφιέρωσαν τον χρόνο και την ένταση του προβληματισμού που θα περίμενε κανείς.

Ωστόσο, όλες οι αναφορές νομίζω είχαν ως οριζόντια αναφορά την ελευθερία και τα δικαιώματα του σύγχρονου πολίτη στη σύγχρονη δημοκρατία, σε μια παγκοσμιοποιούμενη διαρκώς κοινωνία. Για αυτό, λοιπόν, νομίζω είναι χρήσιμο να δούμε ποιες σκέψεις ή ποιοι προβληματισμοί υπό τις γραμμές απασχόλησαν ή θα μπορούσαν και προφανώς θα απασχολήσουν προοπτικά, μία διάσκεψη ανάλογη στο μέλλον.

Από την εποχή που τα δικαιώματα του ανθρώπου προβλήθηκαν στο επίκεντρο της πολιτικής σκέψης, οι αλλαγές που γνώρισε η ανθρωπότητα είναι ριζικές. Αυτές οι ριζικές μεταβολές δεν άφησαν τον κόσμο των δικαιωμάτων ανεπηρέαστο. Ήταν αναμενόμενο να εκδηλωθούν, με έντονα, μάλιστα, αποκλίνουσες αντιλήψεις, για τη σημασία και τη λειτουργία τους.

Αν δελήσει κανείς να τις καταγράψει σχηματικά, μπορεί να τις κατατάξει σε τρεις βασικές κατηγορίες.

Πρώτη κατηγορία: Τα δικαιώματα υπάρχουν για να εξυπηρετούν την ελεύθερη οικονομική δραστηριότητα και να διευκολύνουν την αγορά, όταν ιδίως αυτή παγκοσμιοποιείται με γοργούς ρυθμούς.

Δεύτερη αντίληψη: Τα δικαιώματα αποτελούν απλώς εστίες αντίστασης σε ένα εχθρικό για αυτά περιβάλλον, σε ένα

εχθρικό για τους αδύναμους, σε μια κοινωνία - περιβάλλον. Σε αυτή την περίπτωση και νομίζω ότι είναι το ιστορικό παράδειγμα του υπαρκτού σοσιαλισμού, είναι αναγκαία τα δικαιώματα μόνο όσο διατηρείται το περιβάλλον το οποίο τείνουν οι προεπαναστατικές κινήσεις να γκρεμίσουν.

Η τρίτη και η σύγχρονη αντίληψη βλέπει ότι τα δικαιώματα συνδέουν την αυτονομία του ανθρώπου. Είναι σύμφυτα με την αξία του και αποτελούν αυτοσκοπό, που δεν μπορεί να συγκριθεί με καμία άλλη αξία. Η τρίτη αυτή αντίληψη συμπυκνώνει νομίζω την τάση των προοδευτικών δυνάμεων της εποχής μας. Κατανοεί τα δικαιώματα από μία ριζικά διαφορετική σκοπιά, θεωρώντας τα εν τέλει, όχι απλά μέσα, αλλά αυτοσκοπό.

Τα δικαιώματα συνδέουν έτσι την αυτονομία του ανθρώπου και δίνουν το στίγμα της ελευθερίας του. Απελευθερώνουν συνολικά την κοινωνία από καταναγκασμούς και συνολικές μυθοπλασίες, διαπαιδαγωγώντας τον καθένα στην υπεύθυνη διακυβέρνηση του εαυτού του.

Ιδιαίτερη σημασία έχει πάντοτε η ευθύνη να συνοδεύει την απόλαυση των δικαιωμάτων. Το τόνισε με έμφαση ο Πρόεδρος. Τα δικαιώματα δεν είναι έκφραση των παρορμήσεών μας. Κανείς δεν θα μπορούσε να ζήσει ελεύθερα αν συνέβαινε κάτι τέτοιο. Τα δικαιώματα αντιστοιχούν στην ελεύθερη βούληση, επειδή με συναίσθηση προσωπικής ευθύνης μας απελευθερώνουν από τους δικούς μας, τους προσωπικούς μας καταναγκασμούς.

Με αυτή την έννοια, η προσωπική μας ελευθερία, η ελευθερία της συνείδησης, η ελευθερία της έκφρασης, το δικαίωμά μας να επικοινωνούμε, να απολαμβάνουμε την ιδιωτική ζωή μας, να υπερασπιζόμαστε το περιβάλλον, κ.ο.κ., είναι τα δομικά υλικά της ατομικής και της κοινωνικής ζωής μας.

Η πεμπτουσία και η δυναμική των δικαιωμάτων αποδεικνύεται έτσι καταλυτική για τον ανθρωπινό πολιτισμό. Αν κάποιος διαπαιδαγωγηθεί σε αυτήν, δύσκολα την εγκαταλείπει για χάρη συλλογικών ουτοπιών, ξένων προς τις αξίες που καθορίζουν τη ζωή του. Και δύσκολα ανέχεται να την υποβιβάσει σε μέσο εξουσίας σε βάρος του πιο αδύναμου τμήματος της κοινωνίας.

Όποιος διεκδικεί συνειδητά και ασκεί με συνέπεια τα δικαιώματά του, ενστερνίζεται αντίθετα την ανάγκη να απολαμβάνουν όλοι, χωρίς αποκλεισμούς, εξίσου τα ίδια δικαιώματα. Μάχεται, λοιπόν, για την επιβεβαίωση των δικαιωμάτων σε όλους τους χώρους και μετέχει ενεργά σε πρωτοβουλίες για την προάσπισή τους, προσπαθώντας να συμβάλλει στη συγκρότηση μιας εύρωστης κοινωνίας πολιτών, μιας κοινωνίας σε διαρκή εγρήγορση απέναντι σε δημόσιες ή ιδιωτικές εξουσίες, που ρέπουν στην αυδαιρεσία, απειλώντας την αυτονομία του ανθρώπου.

Αυτή η νέα και ισχυρή αντίληψη δικαιωμάτων συμπυκνώνεται στο δίπτυχο της κατανόησης των δικαιωμάτων εν τέλει ως αυτοσκοπού και των δικαιωμάτων με επίκεντρο την προσωπική ευθύνη. Σε αυτήν πρέπει να προσανατολιστούν σταθερά οι πρωτοβουλίες μιας προοδευτικής διακυβέρνησης για τον 21ο αιώνα.

Η αίγλη της οικουμενικής αξίας των δικαιωμάτων και η διαφαινόμενη ανεξάρτησή τους από μόνη τη βούληση του εθνικού κράτους στην εποχή μας, η δημιουργία αποτελεσματικών διεθνών μηχανισμών προστασίας τους, αλλά και η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, ευνοούν αναμφισβήτητα τέτοιες πρωτοβουλίες.

Ευνοούν ειδικότερα την πραγματική επέκταση των δικαιωμάτων σε όλους, τη συνύπαρξη δηλαδή της ελευθερίας με την κοινωνική δικαιοσύνη, διότι η οικουμενικότητά τους επιβεβαίωσε πανηγυρικά ότι υπάρχουν για τον άνθρωπο χωρίς άλλους εθνικούς, φυλετικούς, κοινωνικούς ή ιδεολογικούς προσδιορισμούς.

Ευνοούν, επίσης, την πραγματική εμβάθυνση των δικαιωμάτων, διότι χάρη στα τεχνολογικά επιτεύγματα της εποχής μας οι δυνατότητες του ανθρώπου διευρύνονται σε πρωτόγνωρο βαθμό. Το γεγονός ότι η επικοινωνία, η έκφραση και η ανταλλαγή ιδεών, δεν γνωρίζουν πια ουσιαστικά σύνορα και δεν είναι δυνατόν να ελεγχθούν από συγκεκριμένα κέντρα εξουσίας, είναι σημαντικότερο από τους κινδύνους που ελλοχεύουν από την ανάπτυξη της τεχνολογίας.

Οι τελευταίες, βέβαια, είναι ανάγκη να αντιμετωπιστούν δραστικά. Αυτό, όμως, δεν επιτρέπει να σκιάζει τις νέες ευκαιρίες για την απόλαυση των δικαιωμάτων μας.

Στο πλαίσιο αυτό, μια προοδευτική διακυβέρνηση πρέπει να προσανατολίζεται: Πρώτον: Σε συγκεκριμένους πρακτικούς στόχους, όπως την επιμονή στον αγώνα κατά του κοινωνικού αποκλεισμού, της περιθωριοποίησης, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, την ενίσχυση της πολυπολιτισμικής παιδείας και της κουλτούρας της ανεκτικότητας. Πρέπει, δεύτερον, να προσανατολίζεται στην προώθηση λύσεων στα προβλήματα της καθημερινότητας, όπου άλλωστε δοκιμάζεται στην πράξη η αξία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη.

Πρέπει, τρίτον, να προσανατολίζεται στη δημιουργία νέων εθνικών, υπερεθνικών και οικουμενικών δομών, για την προστασία των δικαιωμάτων, ιδίως ανεξάρτητων οργάνων κύρους, που με τη μορφή ελεγκτικών μηχανισμών ή παρατηρητηρίων θα είναι σε θέση να θωρακίζουν προληπτικά κυρίως την απόλαυση των δικαιωμάτων.

Και, τέλος, τέταρτον, πρέπει να προσανατολίζεται στην αποφασιστική ενίσχυση -το τόνισε ο Νίκος ο Μουζέλης- των αυτόνομων πρωτοβουλιών ενεργών πολιτών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, που συμβάλλουν στην αφύπνιση και την ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών.

Μια Προοδευτική Διακυβέρνηση, φίλες και φίλοι, δεν μπορεί να νοηθεί χωρίς τέτοιες πολιτικές και τέτοιες

πρωτοβουλίες, στο πνεύμα, βέβαια, πάντοτε μιας σύγχρονης και ισχυρής αντίληψης των δικαιωμάτων.

Τα χρόνια που έρχονται πρέπει άλλωστε να είμαστε έτοιμοι για αναπόφευκτες συγκρούσεις, ιδίως συγκρούσεις με τη νεοφιλελεύθερη φιλοσοφία. Συγκρούσεις όχι πια συγκαλυμμένες, νομίζω το παράδειγμα σε μια άλλη περιοχή ιδεολογική και πολιτισμική των ταυτοτήτων είναι χαρακτηριστικό, αλλά συγκρούσεις με ανοιχτό χαρακτήρα.

Από την έκβασή τους θα εξαρτηθούν πολλά στο μέλλον. Νομίζω ότι αποτελεί ανάγκη εγκαίρως να εξοπλιστούμε ιδεολογικά και πολιτικά, για να μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε όλες τις προκλήσεις που μας περιμένουν στη δύσκολη εποχή που ανοίγεται.

Ευχαριστώ πολύ.

Παρέμβαση του
κ. ΠΛΑΤΩΝΑ ΤΗΝΙΟΥ

Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι,

κάθε εποχή έχει τους μύθους της. Τα τελευταία χρόνια ως μύθος προβάλλει η παγκοσμιοποίηση. Ενας μύθος είναι μια βολική βεβαιότητα, μια ταυτολογία, η οποία πολλές φορές υποκαθιστά την σκέψη και τη συζήτηση. Η πρώτη σημασία είναι να καταρριφθούν αυτοί οι μύθοι, αν είναι όντως μύθοι.

Η παγκοσμιοποίηση ήταν αυτή που έφερε στο Βερολίνο 14 ηγέτες από 4 ηπείρους και δύο ημισφαίρια. Οι συζητήσεις έγιναν σε ένα κτίριο μεγάλο, υπό το βλέμμα της Ρόζας Λούξεμπουργκ, με τη μορφή ενός τεράστιου βιτρώ 180 τ.μ., το καμάρι της Λαϊκής Δημοκρατίας, μαζί με τον Καρλ Λίμπνεχτ- Ο Καρλ Λίμπνεχτ ήταν με τη Ρόζα Λούξεμπουργκ, όχι με εμάς- οραματιζόμενος μια άλλη ίσως παγκοσμιοποίηση των αρχών του 21ου αιώνα.

Και μόνο ότι η Διάσκεψη έγινε και ότι υπήρξε το κοινό ανακοινωθέν και με τη μορφή που πήρε, γιατί, βεβαίως, το να υπογράφουν ένα κείμενο 14 διανοούμενοι που βρίσκονται σε ένα καφενείο είναι ένα πράγμα, αλλά να υπογράφουν το ίδιο κείμενο ο Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών με την Πρωθυπουργό της Νέας Ζηλανδίας, τον Πρωθυπουργό της Νότιας Αφρικής και άλλους, έχει τη δική του σημασία και καταρρίπτει τον πρώτο μύθο νομίζω.

Αυτός είναι ο μύθος των ανεξέλεγκτων δυνάμεων της παγκόσμιας αγοράς. Αυτή η οικονομική καταίγίδα που παρασύρει τα πάντα στο διάβα της. Ο μύθος που καταρρίφθηκε είναι η θεώρηση της παγκοσμιοποίησης σαν ένα παραλυτικό φαινόμενο, ενός μπαμπούλα, μπροστά στον οποίο κανείς δεν μπορεί να αντιδράσει. Αυτό είναι λάθος.

Υπάρχουν εναλλακτικοί δρόμοι, προσφέρονται επιλογές, αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες. Μπροστά στη μοιρολατρία του η αγορά τα κάνει όλα, υπάρχουν ουσιαστικές επιλογές Προοδευτικής Διακυβέρνησης. Η παγκόσμια οικονομία, η παγκόσμια κοινωνία, μπορούν να εξελιχθούν σε περισσότερο ή σε λιγότερο επωφελείς κατευθύνσεις.

νννπάρχουν επιλογές. Σε κατευθύνσεις δηλαδή που έχουν περισσότερη ή λιγότερη συμμετοχή και δημοκρατία. Η αναζήτηση του τρόπου παρέμβασης είναι η προώθηση της Προοδευτικής Διακυβέρνησης.

Υπάρχει ο μύθος του μόνο οι ισχυροί μπορούν να κερδίσουν. Ο μύθος της μικρής και αδύναμης χώρας, που άγεται και φέρεται. Στη νέα οικονομία αυτός που είναι ευέλικτος και αυτός που είναι ευρηματικός, μπορεί να διεκδικήσει τα οφέλη με το σπαδί του. Ετσι δημιουργείται και ένα αναπτυξιακό μέρισμα διαθέσιμο για τη συνολική ευημερία.

Χρέος, όμως, των εθνικών κυβερνήσεων και κατ' επέκταση και της διεθνούς διακυβέρνησης, είναι να θέτουν τους κανόνες, να θέτουν τους φραγμούς, στην επιβολή αποκλεισμών. Χρέος τους είναι να διασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή.

Ο τρίτος μύθος έρχεται πιο κοντά σε εμάς, έχει σχέση με την παρουσία και τη φωνή της Ελλάδας. Η Ελλάδα, λένε μερικοί, δεν μπορεί να επηρεάσει τα πράγματα, αλλά μόνο να δέχεται έτοιμες αποφάσεις. Και μόνο η παρουσία στο Βερολίνο αποδεικνύει το αντίθετο. Όταν έχεις κάτι να πεις, όταν χρησιμοποιείς επιχειρήματα, όταν διδάσκεσαι από την εμπειρία σου και την αξιοποιείς, τότε η φωνή σου ακούγεται.

Ο τέταρτος μύθος αναφέρεται στην ολοκληρωτική επικράτηση της αγοράς σε όλα τα άλλα. Το ανακοινωθέν αναφέρει χαρακτηριστικά: "Οι άνθρωποι έχουν ανάγκη να ζουν στην κοινωνία, δεν τους αρκεί να εργάζονται στην αγορά". Για να γίνει, όμως, αυτό απαιτούνται παρεμβάσεις, δεν γίνεται αυτόματα. Παρεμβάσεις για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, παρεμβάσεις για την προώθηση της αλληλεγγύης, παρεμβάσεις για περισσότερη δημοκρατία και περισσότερη ελευθερία. Μια ισχυρή κοινωνία πολιτών που να γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ των μηχανισμών της αγοράς από τη μια πλευρά και της κρατικής παρέμβασης στην κοινωνία από την άλλη.

Η Διάσκεψη του Βερολίνου μέσα από αυτή τη σημειολογία, αλλά και το κείμενο των αρχών, έδειξε καθαρά ορισμένα πράγματα και αυτό μπορούμε να το πούμε με το κεκτημένο του Βερολίνου.

Πρώτον, ότι υπάρχει αντικείμενο για μια Προοδευτική Διακυβέρνηση, υπάρχει ανάγκη για Προοδευτική Διακυβέρνηση και η αναζήτηση της Προοδευτικής Διακυβέρνησης έχει προοπτική. Το κύριο δίδαγμα είναι ότι η παγκοσμιοποίηση μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη ευημερία αν γίνει τρόπος όχι μόνο προώθησης του κέρδους, αλλά και επικοινωνίας και συνεργασίας των λαών μεταξύ τους.

Αυτό είναι το κεκτημένο. Πως όμως θα προχωρήσουμε από εδώ και πέρα; Πως θα φροντίσουμε έτσι ώστε το Βερολίνο να μην μείνει μια συμπαθητική μεν ίσως, αλλά παρά ταύτα περιθωριακή υποσημείωση στην πορεία της παγκοσμιοποίησης; Η διαδικασία αναζήτησης που πρέπει να γίνει και που πρέπει να αρχίσει από εδώ και πέρα πρέπει να είναι ιδεολογική και πολιτική και όχι τεχνοκρατική.

Το Σιάτλ και αυτά που έγιναν εκεί τον Νοέμβριο ήταν μια υπόθεση η οποία από τεχνοκρατική πλευρά, τεχνοκρατικά ήταν άποψη. Ποιός θα μπορούσε να διαφωνήσει με μια διαδικασία που έτσι τουλάχιστον νόμιζα δημιουργεί περισσότερο πλούτο και ταυτόχρονα φροντίζει και για τους φτωχότερους; Και όμως η υπόθεση του Σιάτλ προσέκρουσε σε σκόπελο ακριβώς λόγω αυτής της τεχνοκρατικής ήμους. Οι εμπνευστές του Σιάτλ ακριβώς είχαν πείσει τους εαυτούς τους τόσο πολύ ώστε αγνόησαν τον βασικό κανόνα της δημοκρατίας.

Δεν αρκεί να έχεις δίκιο ή να νομίζεις ότι έχεις δίκιο, πρέπει να εξηγηθείς, να μιλήσεις, να πείσεις τους άλλους. Η όποια αλλαγή για να στεριώσει πρέπει να μην πείδει μόνο τις αγορές, αλλά και τις κοινωνίες και το βασικό πράγμα που δεν πρέπει να ξεχνούμε είναι ότι οι αγορές υπάρχουν για να υπηρετούν τις κοινωνίες και όχι το αντίστροφο και νομίζω σ' αυτή την κατεύθυνση πρέπει να κινηθούμε. Ευχαριστώ.

Παρέμβαση του
κ. ΜΙΧΑΛΗ ΜΟΔΙΝΟΥ

Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε,

Κύριοι Πρόεδροι μάλλον. Παραδόξως δεν θα μιλήσω για το περιβάλλον όπως ίσως ορισμένοι θα πίστευαν σ' αυτή την αίθουσα, θα μιλήσω από την σκοπιά ενός περιβαλλοντολόγου. Πώς είδε την συνδιάσκεψη ένας περιβαλλοντολόγος. Αυτό κυρίως για ένα λόγο, διότι στο εργαστήριο στο οποίο εγώ πήρα μέρος στο περί κράτους στο οποίο αναφέρθηκε και ο Κων/νος Τσουκαλάς ήμουν ο μόνος με επαγγελματική ενασχόληση με το περιβάλλον είχε πολιτική προϊστορία γύρω από τα οικολογικά ζητήματα και πιθανότατα να είναι και ο μόνος σε όλη την Διάσκεψη από τους λεγόμενους ειδικούς, κάτι που νομίζω κάτι δείχνει ως προς την δική μας κυβέρνηση.

Ίσως ο διάλογος ο παλιός μεταξύ Οικολογίας και Αριστεράς λέγαμε εμείς του Οικολογικού Κινήματος ή ο διάλογος ειδικώς με την Νέα Αριστερά να έχει κάνει ένα βήμα παραπάνω ως προς τα οικολογικά ζητήματα στη χώρα μας. Αυτό για να μην γκρινιάζουμε πάντα τουλάχιστον εμείς, "οι της κοινωνίας των πολιτών".

Εχοντας πάντως και εγώ μια προφανή αμηχανία ως προς το πού να μπατάρω, σε ποιο πόδι να πατήσω στο πόδι του επιστήμονα ή του πολιτικού για μια φορά κάτι που δεν το κάνω συχνά, θα διαβάσω το κείμενό μου, δεν μ' αρέσει αυτό, αλλά θα το κάνω, γιατί έτσι νοιώθω ασφαλέστερος κυρίως ως προς το γεγονός ότι πραγματικά η Συνδιάσκεψη του Βερολίνου ήταν ένα υβρίδιο όπως σωστά το είπε ο Κων/νος ο Τσουκαλάς, όπου οι πολιτικοί τροφοδοτούντο από ειδικούς, από επιστήμονες, από διανοούμενους.

Και το βέβαιο είναι ότι μπορεί η Συνδιάσκεψη του Βερολίνου να μην άλλαξε τις τύχες του κόσμου, πάντως απέτελεσε σύμφωνα με τον ευφυή χαρακτηρισμό του Νίκου του Θέμελη, του πρωθυπουργικού Συμβούλου το εναρκτήριο λάκτισμα για ένα διαρκή διάλογο των Κεντροαριστερών κυβερνήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Κάποιος άλλος είπε ότι ενδεχομένως πρόκειται για μια οικουμενική λέσχη της νέας Αριστεράς, η οποία είναι πια υπό συγκρότηση με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ότι η οικοδόμηση αυτή επιδιώκεται να γίνει σε δυο ταυτόχρονα επίπεδα όπως ειπώθηκε στο επιστημονικό και το πολιτικό.

Η διττή αυτή προσέγγιση δεν είναι απαλλαγμένη προβλημάτων βέβαια. Η πολιτική τροφοδοτείται αναμφίβολα από την επιστήμη, πάντα γινόταν αυτό και με τη σειρά της υποβάλλει ένα ερευνητικό πρόγραμμα.

Όμως σε συναντήσεις τέτοιου επιπέδου, η σχετική αυτονομία της μιας από την άλλη ενδέχεται να δημιουργεί προβλήματα. Οι γλώσσες των δύο αυτών σφαιρών του κοινωνικού γίνεσθαι μοιάζουν να διατηρούν τους εσωτερικούς κανόνες τους. Η αναλυτική γλώσσα της επιστήμης δυσκολεύεται συχνά να γεφυρώσει τα χάσματα της με την κανονιστική, την προταγματική γλώσσα της πολιτικής.

Και αυτό εν μέρει συνέβη και στο Βερολίνο. Αυτό πάντως που προέκυψε, ο στόχος είναι η διαδικασία αυτή ν' αποτελέσει μια διαρκή επεξεργασία θέσεων, εκ μέρους διανοητών και μετασχηματισμό τους σε πολιτικό λόγο.

Μάλιστα στο διάλογο παίρνουν μέρος και οι σκληρές θετικές επιστήμες, ακούσατε πριν τον κ.Χαρδούβελη, στο Βερολίνο είχαμε και βραβεία Νόμπελ πρέπει να ειπωθεί, όπως παίρνουν μέρος και οι τομείς αιχμής, πληροφορική, βιοτεχνολογία, μάλιστα είναι χαρακτηριστικό ότι στο μήνα αυτό που πέρασε είχαμε και την ανακοίνωση του περίφημου project του ανθρωπίνου γονιδιώματος από την επιστημονική κοινότητα παγκοσμίως.

Τομείς αιχμής που υποτίθεται ότι βρίσκονται στη βάση της ασαφούς για μένα προς το παρόν νέας οικονομίας. Σε κάθε περίπτωση στο Βερολίνο και στις προσεχείς διασκέψεις η παγκοσμιοποίηση, οι αγορές και ο ρόλος του κράτους είναι 3 έννοιες που κατέχουν την κεντρική θέση στην περί Διακυβέρνηση προβληματική.

Το κεντρικό ζήτημα που έχω την εντύπωση ότι μας απασχόλησε στην Συνδιάσκεψη ήταν το παράδοξο της όξυνσης των κοινωνικών και γεωγραφικών ανισοτήτων, παρά την ασύλληπτη συσσώρευση πλούτου κατά τις τελευταίες 10ετίες.

Αξίζει εδώ να θυμίσουμε κάτι που το ξεχνάμε συχνά και μάλιστα μόλις προχθές βγήκε στη δημοσιότητα το τελευταίο ραπόρτο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον του ΒΤΒ, αξίζει να θυμίσουμε ότι το παγκόσμιο ακαθάριστο προϊόν εξαπλασιάστηκε κατά τα μεταπολεμικά χρόνια και συνεχίζει βεβαίως ν' αυξάνεται με υψηλούς ρυθμούς.

Και όμως ένα διαρκώς αυξανόμενο ποσοστό του παγκοσμίου πληθυσμού περνά το κατώφλι της απόλυτης φτώχειας σε 1,2 δισεκατομμύρια άτομα το καταγράφει η έκθεση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, στην οποία αναφέρθηκα.

Οι ανισότητες μάλιστα αυτές εξαιρετικά ενδιαφέρουσες για Κόμματα της Αριστεράς δεν εντάσσονται απλώς στο κλασσικό σχήμα Βοράς - Νότος, αλλά εντοπίζονται και στο εσωτερικό των κρατών -εθνών, το ξέρουμε καλά αυτό ή και σε περιφερειακό επίπεδο.

Η αυτονόμηση της τεχνολογίας και των αγορών, η άνιση πρόσβαση στους φυσικούς πόρους, κάτι με το οποίο ασχολείται κατά τεκμήριο το Οικολογικό Κίνημα, η αποσάθρωση των ρυθμιστικών μηχανισμών του κράτους, αλλά και η εντατικοποίηση των ανταλλαγών παράγουν μια ασύλληπτη σπειροειδή ανέλιξη των ανισοτήτων.

Η οικολογική κρίση προϊόν μιας άλογης αναπτυξιακής διαδικασίας, η οποία εξακολουθεί να συγκροτεί την κυρίαρχη ιδεολογία στο κόσμο μας επιδεινώνει τις κοινωνικές και γεωγραφικές ανισότητες, περιθωριοποιεί ευρείες κοινωνικές ομάδες και ολόκληρους λαούς.

Ετσι έχουμε το παράδοξο, ο παγκόσμιος πλούτος ν' αυξάνεται διαρκώς π.χ. παραγωγή τροφίμων ή διαρκών

καταναλωτικών αγαθών, αλλά η αύξηση αυτή να συμβαδίζει με μείωση της συλλογικής ευημερίας, είτε αυτή εκφράζεται σε νομισματικούς όρους, είτε σε ποιοτικούς.

Καθώς η διάχυση του πλούτου προς τα ασθενέστερα στρώματα πάντοτε εκκρεμεί είτε λόγω αδυναμίας του κράτους, είτε λόγω κίνησης των αγορών μακράν ενός σημείου ισορροπίας, την οποίαν οι νεοφιλεύθεροι πρεσβεύουν τα ερωτήματα για την Νέα Αριστερά παραμένουν και αυτό έγινε σαφές στο Βερολίνο.

Στο ζήτημα αυτό της διανομής του παγκοσμίου πλούτου επικεντρώθηκε σε μεγάλο βαθμό η Διάσκεψη. Εδώ επιδιώκεται μια ενεργειακή στήριξη των δεσμών εκείνων που δ' αναχαιτίζουν την προϊούσα κοινωνική πόλωση και την περιβαλλοντική υποβάθμιση υπερβαίνοντας την μοιρολατρική αποδοχή των επιπτώσεων της λειτουργίας των αγορών.

Αν και οι διατυπώσεις στο τελικό ανακοινωθέν ήταν όπως συνήθως σ' αυτές τις περιπτώσεις προσεκτικές γίνεται σαφές ότι ζητούνται πλέον απαντήσεις, οι οποίες θα επαναποκαδιστούν τις κρατικές λειτουργίες στο βάθρο τους αντιμετωπίζοντας αποφασιστικά την διαδικασία της απορύθμισης της οικονομίας.

Κατά την γνώμη μου οι απαντήσεις δ' αναζητηθούν στο άμεσο μέλλον σε ένα κράμα πολιτικών κατευθύνσεων που θα εισάγουν στο γήπεδο και νέους παίκτες. Αν οι κίνδυνοι που ενέχει η παγκοσμιοποίηση δεν γνωρίζουν σύνορα, τότε επείγει ενδυνάμωση περί εθνικών δεσμών τόσο στην κατεύθυνση της τιθάσευσης των μηχανισμών παραγωγής κέρδους, αναφέρθηκε σ' αυτό και ο κ.Πρωθυπουργός, όσο και σε εκείνη της ύφανσης κοινωνικών δικτύων προστασίας επανένδυσης της εργασίας με προγενέστερες σημασίες της και εξασφάλιση ενός αποδεκτού μίνιμουμ εισοδήματος για όλους.

Αλλά οι απαντήσεις δεν μπορούν όπως ειπώθηκε κατ' επανάληψη να δοθούν μόνο στο εθνικό ή τον υπερεθνικό

επίπεδο. Το "τοπικό" επαναδιεκδικεί τα δικαιώματά του καθώς οι κίνδυνοι, το ρίσκο, παράγονται μεν σε οικουμενικό επίπεδο, αλλά γίνονται αισθητοί σε περιφερειακό ή τοπικό.

Εδώ τονίστηκε ο ιδιαίτερος ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, αναφέρθηκε σ' αυτόν ο Νίκος ο Μουζέλης και το ένα από τρία εργαστήρια αφιερώθηκε ακριβώς στους όρους και προϋποθέσεις ανάληψης σοβαρών καθηκόντων εκ μέρους της.

Ειδικά ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων ως συμπαικτών στο πεδίο του καταμερισμού δημοσίων ευθυνών τονίστηκε ιδιαίτερα αν και όχι μόνο σε συνάρτηση με την αποσυμφόρηση λειτουργιών του κράτους, όσο και με την ανάδειξη νέων τομέων παρέμβασης περιβάλλον, μειονότητες, λέω ενδεικτικά, πολιτισμός, καπολέμηση της πείνας, δημόσια υγεία και άλλα.

Αν η λογική της κοινωνίας των πολιτών αντίκειται στην αγορά, επείγει επομένως η συλλογική νομιμοποίηση των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Πάντως η αναζήτηση λογικών λύσεων σε συλλογικά προβλήματα βρίσκεται στον πυρήνα της προβληματικής του νέου αυτού διαρκούς φόρουμ. Η δημοκρατία τοποθετείται ξανά στο μικροσκόπιο, αναλύεται και αναδεικνύει νέες απαιτήσεις, αλλά το κράτος καλά κρατεί, παρά τις περί του αντιθέτου προβλέψεις και αυτό ίσως είναι και καλό.

Στην πραγματικότητα διογκώνει τις λειτουργίες του σε σειρά χωρών, παρά την διαδικασία της απορύθμισης. Ο ατομικισμός και η κατάργηση συλλογικοτήτων του παρελθόντος οδηγούν σε μια αναδυνάμωση των κρατικών λειτουργιών σε σειρά τομέων και σε κατάληψη νέων χώρων. Καθώς η δημοκρατία γίνεται μια ολοένα περιπλοκότερη υπόθεση, καθώς οδηγούμαστε σε μια απογενίκευση των κανόνων, όπως ειπώθηκε, ο ρόλος του κράτους ως διαχειριστή των κρίσεων και των κινδύνων μοιάζει να ενδυναμώνεται.

Άλλωστε είναι οι κρατικές ηγεσίες ενός μικρού αριθμού ισχυρών κρατών που κατά τον Νίκο Μουζέλη δημιούργησαν την μονόπλευρη φιλελευθεροποίηση των αγορών, αλλά και έχουν την δυνατότητα να την οδηγήσουν προς μια αληθινά προοδευτική κατεύθυνση.

Είναι αυτές επομένως που μπορούν να ανακατευθύνουν τις αγορές, να ενθαρρύνουν την κοινωνία των πολιτών, να δώσουν νέο περιεχόμενο στους διεθνείς οργανισμούς, ν' αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες, αλλά και να τις περιορίσουν όπου δει, προς όφελος της κοινωνίας.

Η διόρθωση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων της αναπτυξιακής διαδικασίας δεν είναι ασφαλώς εύκολη υπόθεση. Πολύ δυσχερέστερη όμως είναι η επίτευξη της λεγόμενης βιωσιμότητας ή αειφορίας σε ένα κόσμο που το ρίσκο ανάγεται σε καταστατικό στοιχείο της ύπαρξής μας.

Αλλά η πρόκληση βρίσκεται ενώπιόν μας και ουδείς δικαιούται ν' αναβάλει την ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων. Αυτό φυσικά δεν έγινε στο Βερολίνο, όμως τα βασικά ερωτήματα τέθηκαν και τα σωστά ερωτήματα είναι ίσως καλύτερα από τις διαθέσιμες απαντήσεις.

Το γεγονός ότι στο κοινό ανακοινωθέν τίθεται ως κεντρικός στόχος η καταπολέμηση της φτώχειας και της υπανάπτυξης μπορεί να μην θεωρηθεί ως ιδιαίτερα πρωτότυπο, δεν παύει όμως να έχει την σημασία του σε συναντήσεις κορυφής αυτού του τύπου.

Ακόμη σημαντικότερη είναι η αλληλοσύνδεση των προβλημάτων της πείνας, του χρέους, της φτώχειας, της βίας και της περιβαλλοντικής υποβάθμισης που εμφανίζεται στο τελικό ανακοινωθέν.

Και τέλος έχει ιδιαίτερη βαρύτητα η αναφορά στα ζητήματα της οικολογικής κρίσης σε ό σημεία του ανακοινωθέντος με τρόπο που τα συνδέει με το κυρίαρχο αναπτυξιακό πρότυπο, την διαδικασία της παγκοσμιοποίησης και την τεχνολογική αυτονομία.

Ο Πρωθυπουργός μας ο Κώστας Σημίτης δήλωνε μετά το τέλος της Συνδιάσκεψης. Δεν πήραμε πρακτικές αποφάσεις δώσαμε όμως κατευθύνσεις. Αναμφίβολα μας περιμένει δουλειά πολλή, περιμένει πολλή δουλειά τους ειδικούς και πολιτικούς που θα συνεχίσουν να εργάζονται προς την κατεύθυνση της συγκρότησης ενός παγκόσμιου φόρουμ της Νέας Αριστεράς.

Όμως παράλληλα φαίνεται ότι σειρά πρακτικών αποφάσεων προς την κατεύθυνση της ανακούφισης της φτώχειας και της αναβάθμισης του περιβάλλοντος οφείλουν να δρομολογηθούν άμεσα. Σας ευχαριστώ πολύ.

Παρέμβαση του
Μέλους Ε.Γ. ΠΑΣΟΚ
ΕΥΑΓ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι,

Άκουσα με προσοχή όλους τους ομιλητές, διάβασα με την ίδια προσοχή τα βασικά κείμενα του Βερολίνου και με την άδειά σας θα κάνω ορισμένες αποσπασματικές παρατηρήσεις.

Παρατήρηση πρώτη: Αυτό το ίδιο το γεγονός της συμμετοχής της χώρας μας δια του Πρωθυπουργού της, αλλά και της συμμετοχής του ΠΑΣΟΚ δια του Προέδρου του σ' αυτό το νέο διεθνές forum είναι πάρα πολύ σημαντικό.

Είναι πάρα πολύ σημαντικό και για το κύρος της χώρας, αλλά και γιατί θυμίζει κάτι. Πως το ΠΑΣΟΚ είναι αν όχι το μεγαλύτερο, ένα από τα πολύ μεγάλα ευρωπαϊκά Σοσιαλιστικά Κόμματα με έντονο πλειοψηφικό και πολυσυλλεκτικό χαρακτήρα και με μία διαρκώς αποδεικνυόμενη ικανότητα ιδεολογικής προσαρμογής και προσαρμογής στις ανάγκες της κοινωνικής αντιπροσωπευτικότητας, που νομίζω ότι είναι πολύ πειστικές για όλα τα κόμματα, για το πολιτικό σύστημα γενικά, αλλά ιδίως για τα αριστερά, για τα Σοσιαλιστικά και Σοσιαλδημοκρατικά Κόμματα κυρίως στην Ευρώπη.

Άρα αυτό είναι το πρώτο στοιχείο που κατά τη γνώμη πιστώνεται σε αυτό τούτο το γεγονός της συμμετοχής μας στο Forum.

Το δεύτερο στοιχείο είναι εμφανές, τονίστηκε και νομίζω, ότι πρέπει να το τονίσω κι εγώ. Η πρώτη, η θεμελιώδης υπαρξιακή και καταστατική υποχρέωση της σύγχρονης Αριστεράς, είναι η υπεράσπιση της πολιτικής. Η υπεράσπιση της πολιτικής έχει πάντοτε ένα στοιχείο βολонταριστικό. Αυτή η ίδια η πολιτική, η βαθμίδα της πολιτικής, αυτή η ίδια η αριστερή σκέψη και πρακτική είναι πάντοτε πεπονημένη, είναι μία εκλεπτυσμένη και δύσκολη διανοητική και πολιτική διαδικασία, που βαδίζει κόντρα στο ρεύμα της οικονομίας και της αγοράς.

Άρα χρειάζεται υψηλός βαθμός συνειδητοποίησης των προβλημάτων και πολιτική βούληση, εξ ου και ο βολонταρισμός, προκειμένου να παρέμβει κανείς και να στρέψει αλλού το ρεύμα αυτό, να το ανακόψει, να το βελτιώσει, να το προσαρμόσει.

Άρα το πρώτο στοιχείο είναι η υπεράσπιση της πολιτικής ως νέα καταστατική υποχρέωση της Αριστεράς των προοδευτικών δυνάμεων σε ευρωπαϊκό, αλλά και σε διεθνές επίπεδο.

Αυτό είναι απολύτως συνυφασμένο με το κεντρικό ερώτημα του forum του Βερολίνου που όλοι είπαν με τον τρόπο τους, πως ήταν βεβαίως το πρόβλημα της παγκοσμιοποίησης. Πρόβλημα καθόλου νέο, πρόβλημα πολύ παλιό που εμφανίζεται με νέες εκδοχές, ακριβώς επειδή έχει μεταβληθεί ριζικά η ίδια η τεχνολογική του βάση, τώρα πια πρόκειται για μία ψηφιακή παγκοσμιοποίηση.

Και επίσης γιατί έχει προταχθεί μία διάσταση που ως τώρα δεν ήταν τόσο έντονα προβεβλημένη, υπήρχε πάντοτε, αλλά δεν ήταν προέχουσα και αυτή η διάσταση είναι η διάσταση του πολιτιστικού διακυβεύματος, δηλαδή της έντονης πολιτιστικής ομογενοποίησης που εκπηγάει μέσα απ' αυτήν την ψηφιακή παγκοσμιοποίηση.

Η παγκοσμιοποίηση σε όλες τις εκδοχές της όμως και σε όλες τις φάσεις της τον τελευταίο 1,5 αιώνα τουλάχιστον πάντοτε έδετε το πρόβλημα της πολιτικοποίησής της. Η παγκοσμιοποίηση ήταν πάντοτε πολιτικοποιημένη σε τελευταία ανάλυση, μετατρεπόταν σε πολιτικό γεγονός είτε με την μορφή της αποικιοκρατίας, είτε με τη μορφή του ιμπεριαλισμού, εν πάση περιπτώσει με κάποια μορφή.

Άρα το μεγάλο ζητούμε, νομίζω αυτό φάνηκε από όλες τις ανακοινώσεις που έγιναν εδώ, είναι η πολιτικοποίηση της παγκοσμιοποίησης, αυτό αναδεικνύει κατά τη γνώμη μου και το μεγαλύτερο έλλειμμα που υπάρχει και σε περιφερειακό και σε διεθνές επίπεδο.

Η παγκοσμιοποίηση αυτή καθ' αυτή δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς πολιτικές εγγυήσεις, γιατί μόνον πολιτικές διαδικασίες, πολιτικές αποφάσεις και πολιτικοί δεσμοί, μπορούν να διαμορφώσουν το πλαίσιο ασφάλειας που χρειάζεται η διεθνής οικονομία, η παγκόσμια ψηφιακή οικονομία, η νέα οικονομία.

Ασφάλεια με την νομική έννοια του όρου, ασφάλεια με την κοινωνική έννοια του όρου και εδώ δεν μιλάω για την κοινωνική συνοχή, αλλά για κάτι πολύ βασικότερο που είναι οι συνθήκες κοινωνικής ειρήνης και ασφάλεια με την πιο απλή και υλική έννοια του όρου ως στρατιωτική ασφάλεια.

Άρα λοιπόν, ο ρόλος της πολιτικής στο πεδίο της νέας ψηφιακής παγκόσμιας οικονομίας είναι καθοριστικός. Εδώ όμως υπάρχει και το έλλειμμα, δεν μπορεί να ανταποκριθεί η πολιτική διεθνώς σε αυτά τα αιτήματα.

Γι' αυτό προκύπτει και νομίζω αυτό ειπώθηκε χαρακτηριστικά και από τον Κωνσταντίνο Τσουκαλά πως το κράτος εξακολουθεί να είναι η κρίσιμη βαθμίδα για πολλούς και διάφορους λόγους, εγώ θα επιλέξω έναν, γιατί το κράτος είναι η βαθμίδα εκείνη που μπορεί να λειτουργήσει ως εφελτήριο για να τεθούν και να αντιμετωπιστούν πολιτικά τα ζητήματα αυτά σε περιφερειακό επίπεδο, παράδειγμα Ευρωπαϊκή Ένωση ή σε διεθνές επίπεδο.

Εάν δεν έχεις ως εφελτήριο την βαθμίδα που λέγεται κράτος, εάν δεν συγκροτήσεις πολιτικές στη βαθμίδα αυτή και αν μια πολιτική αντίληψη δεν εκπηγάσει από την βαθμίδα αυτή και δεν εκπροσωπηθεί μέσω της βαθμίδας αυτής δια των πρωθυπουργών για παράδειγμα, τότε δεν μπορούν ούτε να τεθούν, ούτε να αντιμετωπιστούν τα κρίσιμα προβλήματα σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Κρίσιμα προβλήματα από την ηλεκτρονική υπογραφή μέχρι το όριο στις γενετικές έρευνες.

Και είναι θα έλεγα αφελές να πιστεύουμε, ότι μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τα θέματα αυτά σε ένα εθνικό ή και περιφερειακό πλέον επίπεδο. Πρέπει άρα να αντιμετωπίσουμε το κράτος ως την βαθμίδα στην οποία υπάρχει το μικρότερο δυνατό πολιτικό έλλειμμα και δια της διαδικασίας αυτής να επιδιώξουμε και να πετύχουμε την πολιτικοποίηση, την κάλυψη του πολιτικού ελλείμματος δηλαδή σε ευρωπαϊκό και σε διεθνές επίπεδο.

Αυτό έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία και για την όλη συζήτηση γύρω από την κοινωνία των πολιτών. Η κοινωνία των πολιτών είναι βεβαίως η κοινωνία. Διότι πιστεύω ότι κανείς δεν θέλει να αντιμετωπίσει την κοινωνία των πολιτών ως άθροισμα μη κυβερνητικών οργανώσεων που τελούν σε διατεταγμένη πολιτική ή κρατική αποστολή.

Η κοινωνία των πολιτών δεν είναι αυτό. Η κοινωνία των πολιτών δεν είναι ο κοινωνικός εθελοντισμός. Η κοινωνία των πολιτών όπως την έχει αντιληφθεί ο Χένγκελ, όπως την έχει αντιληφθεί ο νεαρός Μαρξ, όπως την έχει αντιληφθεί ο Γκράμσι είναι τα πάντα.

Και βεβαίως το μεγάλο ιστορικό αίτημα της Αριστεράς που ήταν η κατάκτηση της εξουσίας βασιζόταν σε μία θεμελιώδη αριστερή παραδοχή, πώς ανώτερο στάδιο της κοινωνίας των πολιτών είναι η πολιτική κοινωνία. Γι' αυτό οργανώθηκαν τα αριστερά κόμματα, γι' αυτό εκφράστηκε πολιτικά η Αριστερά, γι' αυτό εξακολουθεί να είναι κρίσιμο για την Ευρωπαϊκή Σοσιαλιστική Αριστερά το ζήτημα της πολιτικής και της εξουσίας.

Εάν αυτά που λέω σε κάποιο βαθμό αληθεύουν, τότε το μεγάλο ζήτημα για την Αριστερά είναι να μπορέσει να συμβιβάσει παλιές και νέες έννοιες, να μπορέσει να συμβιβάσει παλιές και νέες λέξεις. Ουσιαστικά δηλαδή να διαμορφώσει μία νέα εννοιολογική, ιδεολογική, κοινωνική και πολιτική ισορροπία.

Η Αριστερά δεν μπορεί να φύγει από τον αστερισμό των κλασικών εννοιών. Πάντα θα πιστεύει στη δημοκρατία,

πάντα θα πιστεύει στο κράτος δικαίου, πάντα θα πιστεύει στην κοινωνική αλληλεγγύη και την κοινωνική συνοχή, πάντα με ερωτηματικό, πάντα απαντάω εγώ θα πιστεύει στο αίτημα για πλήρη απασχόληση, αλλά τώρα πρέπει να αντιμετωπίσει και έννοιες που δεν είναι δικές της εκ καταγωγής, αλλά πολύ συχνά έχουν νεοφιλεύδερη καταγωγή.

Τώρα πρέπει να αντιμετωπίσει έννοιες που τις οικειοποιείται, αλλά δεν προέρχονται απ' αυτήν. Πρέπει να διατυπώσει μία αριστερή απάντηση στο ερώτημα που λέγεται ποιότητα, στο ερώτημα που λέγεται ανταγωνιστικότητα ή σε ερωτήματα άλλα, όπως για παράδειγμα η αειφορία, η αειφόρος ανάπτυξη.

Δηλαδή με λίγα λόγια το ερώτημα είναι, πώς μπορούμε να συγκροτήσουμε τώρα μια ψηφιακή Αριστερά η οποία να μπορεί να απαντήσει στα ερωτήματα της νέας παγκόσμιας ψηφιακής οικονομίας;

Η απάντηση που έδωσε ο Πρωθυπουργός νομίζω, ότι είναι μια απάντηση η οποία και απλή και σημαντική. Η απάντηση είναι ο εκσυγχρονισμός. Και προφανώς εννοεί όχι έναν ουδέτερο εκσυγχρονισμό, εννοεί έναν προοδευτικό, έναν αριστερό εκσυγχρονισμό, έναν εκσυγχρονισμό που δεν συνιστά και δεν προτείνει μία νέα ηθική, αλλά μία νέα πολιτική, έναν εκσυγχρονισμό που βεβαίως αξιοποιεί όλο το ιστορικό απόδεμα που υπάρχει.

Εναν εκσυγχρονισμό ο οποίος δεν κινείται ευθύγραμμα και γραμμικά, αλλά προσπαθεί να αξιοποιήσει τα νέα δεδομένα για να μας φέρει και εμάς στο πιο προωδημένο σημείο της λεγόμενης συνολικής εθνικής ανταγωνιστικότητας και βέβαια αυτή η εθνική ανταγωνιστικότητα έχει και το ομολόγό της στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, στο διεθνή καταμερισμό κλπ.

Κάποτε στις αρχές του αιώνα, στα μέσα του αιώνα, μέχρι το 1989-90 οπότε και τελειώνει ο σύντομος 20ος αιώνας το να είναι κανείς Αριστερός ήταν μία σχετικά εύκολη

υπόθεση. νννήρχαν απλά ζήτήματα. Το κοινωνικό ζήτημα ετέδη με απλούς όρους και στα απλά ερωτήματα έδινε κανείς απλές απαντήσεις.

Νομίζω ότι αυτό που αναδεικνύει ο προβληματισμός του Βερολίνου και άλλοι ανάλογοι προβληματισμοί και αυτό που είναι κρίσιμο για το ΠΑΣΟΚ ως κόμμα, ως κόμμα εξουσίας, ως κόμμα που παίζει ένα ρόλο, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι να αντιληφθεί και να μπορέσει φυσικά να απαντήσει σε αυτό, ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο, διανοητικά, πολιτικά, ιδεολογικά, να είναι κανείς αριστερός.

Και σε αυτή τη μεγάλη δυσκολία εμείς πρέπει να απαντήσουμε. Και μπορούμε να απαντήσουμε. Φάνηκε από τους προβληματισμούς που τέθηκαν προηγουμένως, φαίνεται από τις διεργασίες που γίνονται, ότι είτε το θέλουμε, είτε δεν το θέλουμε, είμαστε καταδικασμένοι να απαντήσουμε.

Σας ευχαριστώ πολύ.

Ομιλία-Παρέμβαση του Γραμματέα Κ.Ε. ΠΑΣΟΚ ΚΩΣΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗ

Όλοι πρέπει να παραδεχθούμε, γιατί τυχαίνει να είμαι ο τελευταίος ομιλητής και επειδή προέτρεψα κατά κάποιο τρόπο αυτή την συζήτηση, ότι η σημερινή συζήτηση ήταν κάτι πάρα πολύ χρήσιμο και εποικοδομητικό. Δικαιώθηκε η πρωτοβουλία που πήραμε γιατί αυτή καθ' εαυτή η εξέλιξη που έφερε η Διάσκεψη του Βερολίνου και το κοινό ανακοινωθέν είναι πολύ σημαντική.

Ίσως ακούγοντας κανείς τις τοποθετήσεις, αυτών που ήταν εκεί, με προεξάρχοντα βέβαια τον Πρόεδρό μας, θα έλεγε ότι η πρώτη, η πιο μεγάλη κατάκτηση αυτής της υπόθεσης δεν ήταν μόνο η επισήμανση κάποιων προβλημάτων, αλλά ότι απ' ό,τι φαίνεται αποφασίστηκε ότι είναι ένα νέο διεθνές φόρουμ το οποίο ξεκινά ένα δρόμο. Αυτό είναι πολύ σημαντικό για τη συγκεκριμένη σύνδεση. Για τη συγκεκριμένη προβληματική που έφερε, για το προχωρημένο σε σχέση με αυτό που αναμενόταν ανακοινωθέν.

Ασφαλώς παρόμοιες πρωτοβουλίες θέλουν την διαδικασία να είναι πολύ πιο χρήσιμη από την ίδια την ουσία της κάθε φορά απόφασης ή συναίνεσης ή κοινής υπογραφής, κάτω από οποιοδήποτε κείμενο γιατί αυτό για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, φαντάζομαι όλοι θα συμφωνήσουμε ότι θα έπεται των αναγκαιοτήτων της εποχής και μέχρι να φτάσει, να συμβαδίσει με αυτές τις αναγκαιότητες στο επίπεδο της αποτελεσματικότητας, δηλαδή της πράξης, θα περάσει ένα χρονικό διάστημα πολύ σημαντικό και αυτό είναι σαφές. Έτσι το περιμέναμε και έτσι είναι.

Ο Πρόεδρος έθεσε όλο τον προβληματισμό και με απλά παραδείγματα έδωσε να καταλάβουμε μια προβληματική που αναπτύσσεται πλέον στις προοδευτικές δυνάμεις όλου του κόσμου. Μέχρι τώρα στο πολιτικό επίπεδο αυτή η σκέψη που ακολούθησε την πτώση του υπαρκτού Σοσιαλισμού το 1989 και που εκφράστηκε μέσα από πληθώρα συγγραμμάτων, διανοητών της Αριστεράς, της σύγχρονης Αριστεράς και στην πέραν του Ατλαντικού υπερδύναμη, αλλά και στον Ευρωπαϊκό χώρο και πολλά μέρη του πλανήτη μας, η πολιτική φαινόταν ν' αγνοεί αυτή

την εξέλιξη και να είναι αμέτοχη σ' αυτή την συζήτηση.

Νομίζω ότι έτσι όπως τέθηκαν τα θέματα είναι πολύ σημαντικά και οι ομιλητές έδωσαν μια πραγματική διάσταση. Εγώ κατά κάποιο τρόπο είμαι ένας παρατηρητής. Είμαι έξω απ' αυτό και είναι φανερό ότι θα μιλήσω περισσότερο ως πολιτικός και πολύ λιγότερο συμμετέχοντας σ' αυτή την διαδικασία. Θέλω οι συλλογισμοί μας, γιατί με ερέδισε η επισήμανση που έκανε ο Κων/νος Τσουκαλάς για την Διακυβέρνηση ερμηνεύοντάς την ως καθημερινή διαχείριση της εξουσίας κυρίως και πιο υποβαθμισμένα σε σχέση με τα μελλούμενα να συμβούν και άρα εκεί βρέθηκε ένα κοινό σημείο, ένας κοινός παρανομαστής σε πρώτη φάση και ήταν το πρώτο βήμα.

Εγώ θέλω τους συλλογισμούς μου να τους πάρω πέρα από την καθημερινή διαχείριση στο περιβάλλον που εξελίσσεται αυτό το φόρουμ και κυρίως τα ερωτήματα που τίθενται κάτω από τις γραμμές και νομίζω ότι με τα 4,5 ερώτημα που θα βάλω να γίνω πιο συγκεκριμένος.

Κατ' αρχήν το πρώτο ερώτημα είναι ότι η παγκοσμιοποίηση έφερε σ' αυτό το διεθνές φόρουμ τους αρχηγούς, τους τόσο σημαντικούς αρχηγούς 14 κρατών και ασφαλώς είναι φανερό ότι το συμπέρασμα που βγήκε απ' αυτή την συζήτηση κατ' αρχήν είναι ότι η παγκοσμιοποίηση δεν είναι ούτε δαίμονας, ούτε Θεός, ούτε κόλαση, ούτε παράδεισος. Δεν είναι ένα φετίχ. Είναι μια εξέλιξη της ίδιας της ανάπτυξης, της καλπάζουσας ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων και των μέσων παραγωγής και διανομής των αγαθών που έχει επίκεντρο την φοβερή έτσι εξέλιξη της τεχνολογικής επανάστασης, το απεριόριστο της γνωστικής διαδικασίας, την κοινωνία της πληροφορίας, την ψηφιακή οικονομία, όλα αυτά που ακούσαμε.

Δεν είναι τωρινό φαινόμενο, το τόνισε ο Βαγγέλης, έχει δίκιο είναι πολύ παλιό, είναι σύμφυτο με την πορεία της ανάπτυξης μόνο που τώρα δεν μπορείς πια να υψώσεις τείχος στα εθνικά σύνορα. Και αυτή είναι πολύ σημαντική αλλαγή.

Φαίνεται ότι το κυρίαρχο αίτημα που ήταν στην μετάβαση στη παγκόσμια αγορά και την ενσωμάτωση των εθνών και των κρατών στο νέο καταμερισμό της εργασίας, μετασχηματίζει την παλιά σχέση του ψυχρού πολέμου και των υπόλοιπων αντιθέσεων ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια από σχέση κυριαρχίας και εξάρτησης σε σχέσεις συμμετοχής ή αποκλεισμού από τα οφέλη της ανάπτυξης.

Είπε ο Κων/νος Τσουκαλάς δεν ακούμπησε η διάσκεψη την κατανομή του πλούτου που παράγει η ανάπτυξη και είναι φυσικό, αλλοίμονο αν ξαφνικά ως δια μαγείας άνθρωποι από τόσες διαφορετικές χώρες, με τόσο διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης έμπαιναν και σ' αυτό το θέμα.

Θα ήταν αυτό που ονειρευόμαστε να προχωρήσει μια τέτοια διαδικασία. Άρα εκεί είναι το πρώτο ερώτημα. Ότι η ανάπτυξη έρχεται έτσι και αλλιώς στο επίκεντρο. Η συμμετοχή ή ο αποκλεισμός από τα οφέλη της γίνεται ένα παγκόσμιο θέμα στις προοδευτικές δυνάμεις και εμείς πρέπει να βρούμε μια στρατηγική εναλλακτική για την Αριστερά που θα δώσει μια απάντηση στην πράξη σ' αυτό το πρώτο ερώτημα.

Το δεύτερο ερώτημα που επίσης είναι κάτω από τις γραμμές αναφέρεται στο κόσμο του μέλλοντος. Άλλο είναι να συμφωνήσουμε σε ένα κοινό ανακοινωθέν για την διαχείριση της διακυβέρνησης, των μεθόδων και της κοινωνίας, την ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών και όλα αυτά και άλλο να έχουμε ένα όραμα για το πού θα πάει ο κόσμος.

Αυτό δεν μπορούσε να συζητηθεί προφανώς στην πρώτη συνάντηση αυτού του φόρουμ, γιατί το κεντρικό ερώτημα νομίζω ότι όλοι το ξέρουμε. Αν θα πάμε τελικά στα επόμενα 5-10 χρόνια, 20 χρόνια σε ένα μονοπολικό ή σε ένα πολυπολικό κόσμο είναι κεντρικό και ασφαλώς εδώ έχει ένα λόγο παραπάνω η Αμερική για το ποιά είναι η τελική της επιλογή στην στρατηγική της αυτοκρατορίας.

Εάν θα είναι δηλαδή η βίαιη επιβολή ή ήπια ηγεμονία που επιτρέπει διαφορετικούς πόλους, γιατί ασφαλώς όλοι περιμένουμε ν' αναδειχθεί η Κίνα, να επιστρέψει κατά κάποιο τρόπο η Ρωσία, ο άγνωστος Νότια Αφρική, δυνάμεις που εξελίσσονται, η Ευρώπη και η μελλοντική της αρχιτεκτονική. Θα πρέπει εμείς ως προοδευτικοί άνθρωποι να βλέπουμε ένα κόσμο με πολλούς πόλους που ανταγωνίζονται όχι βέβαια χωρίς σχέσεις εξάρτησης του ένα από τον άλλο, αλλά είναι κρίσιμο το ερώτημα αν αυτό θα είναι μια στρατηγική βίαιης επιβολής που θα οδηγήσει σ' αυτό και εδώ είναι πολύ σημαντικό ότι η Αμερική παρά τα αντιθέτως λεγόμενα και γραφόμενα το ότι συμμετέχει σ' αυτό το φόρουμ.

Είναι ψευτοπρόβλημα το αν θα είναι η πρόταση που λέμε αν θα μπει το δημοκρατικό κόμμα στη Σοσιαλδημοκρατική Διεθνή ή όχι. Το ότι ο Κλίντον ήρθε σ' αυτή την υπόθεση, ανεξάρτητα από τους λόγους που τον οδήγησαν εκεί, είναι σημαντικό από την φύση του ως γεγονός.

Το δεύτερο είναι ότι η Ευρώπη πρέπει να γίνει ο προοδευτικός πόλος σ' αυτό τον κόσμο. Ασφαλώς για να γίνει το ερώτημα έρχεται πια εσωτερικά στην Ευρώπη, αν το θέλουμε. Αν ναι τι κάνουμε πολιτικά και κοινωνικά και όχι μόνο οικονομικά.

Αν θέλετε έτσι μια πρόχειρη αφελής κατά κάποιο τρόπο απάντηση θα ήταν ότι εγώ δεν μπορώ να καταλάβω πώς σ' αυτά τα μεγέθη που μιλάμε για τους συγκεκριμένους πόλους τους αυριανούς, αν η Ευρώπη μπορεί να έχει άλλη στρατηγική από το να ενοποιήσει τα φυσικά της σύνορα.

Άρα τι θα σήμαινε σε επίπεδο προτεραιότητας η βαλκανική στρατηγική ας πούμε της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η αντίστοιχη στάση που κράτησε στον πόλεμο στον Κόσοβο. Θέτω απλώς το ερώτημα. Άρα ο Προοδευτικός πόλος Ευρώπη προϋποθέτει και μια σαφή κίνηση προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση, κι' αυτό πρέπει να είναι απολύτως σαφές.

Βέβαια τι σημαίνει προοδευτική πρόταση και διακυβέρνηση για την Ευρώπη άνοιξε ήδη ένας διάλογος και είναι το τρίτο ερώτημα. Ήρθε το θέμα λέει η Γαλλική Προεδρία, που ακολουθεί την Λισσαβόνα ότι εμείς δ' ασχοληθούμε με την πολιτική Ευρώπη, την μελλοντική της αρχιτεκτονική, για το πώς θα γίνει τελικά. Έρχεται ο Γερμανός υπουργός Εξωτερικών και μιλάει για Ομοσπονδία. Αρχίζει μια συζήτηση, αρχίζουν να μιλάνε για συντάγματα, αρχίζουν να μιλούν για το τι θα σήμαινε η Ευρώπη ως προοδευτικός πολιτικός πόλος.

Είναι πλεονέκτημα το ότι η Ευρώπη έχει την ιστορία, την καταγωγή, την κουλτούρα, τον πολιτισμό, την δυνατότητα την παραγωγική να είναι ο προοδευτικός πόλος γιατί είναι από την φύση της πολύ πιο κοντά στις δημοκρατικές δομές και την εξέλιξη της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας και του παρελθόντος, αλλά και του παρόντος και του μέλλοντος.

Από την άλλη μεριά μια αποτελεσματική και υψηλή ποιοτικά δημοκρατία είναι ένα ερώτημα ανοιχτό. Γιατί μπορεί να λένε, συμφωνούμε όλοι, ναι στην διαφορετικότητα, στον πολυεθνικό και πολυπολιτισμικό χαρακτήρα, στην ισότητα των δικαιωμάτων των Ευρωπαίων πολιτών, στον ενιαίο κοινωνικό χώρο, αλλά όταν έρχονται τα ερωτήματα με τι πόρους θα γίνουν αυτά σε σχέση με τους ίδιους πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν έρχονται τα ερωτήματα των πολιτικών δεσμών, όταν γίνεται αναγκαία ίσως να σκεφτούμε μελλοντικά όχι πολύ μακρινά πια μια Ευρωπαϊκή κυβέρνηση. Όλα αυτά που σημαίνει ταυτόχρονα την πολλαπλή ισοτιμία και την αποτελεσματική δράση και τα όριά της είναι ένα ζητούμενο που ασφαλώς θέλει μεγάλο δρόμο για να επιτευχθεί.

Για να υπάρξει εδραίωση της συνεργασίας, για να υπάρχει η κατοχύρωση των κοινωνικών δικαιωμάτων, δεν γίνεται ενότητα Εθνών και κρατών σε προοδευτικό πόλο με εθνικούς ακρωτηριασμούς για να υπάρχει μία εξωτερική πολιτική και ασφάλεια, να υπάρχει δημοκρατική διάρθρωση και έλεγχος, ο δρόμος είναι μακρύς και ο

χρόνος είναι πολύ λίγος σε ό,τι αφορά την ταχύτητα των εξελίξεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Είμαστε στην αφετηρία. Αυτά που λέγαμε μέχρι τώρα εμβάδυση και διεύρυνση δεν μπορεί να είναι ούτε κατ'επίφαση δημοκρατία, ούτε Βυζαντινισμός. Η διαδικασία σήμερα στην Ευρώπη γίνεται συνώνυμη της ουσίας. Αυτό πρέπει να είναι το μεγάλο θέμα για μας, άρα μπροστά στη μεγάλη πρόκληση για την Ελλάδα η απάντηση είναι να τολμήσουμε, να μπούμε στο παιχνίδι γενναία, αλλά προσεκτικά και είναι ευτύχημα η συγκυρία της ένταξής μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, την στιγμή ακριβώς που τίθεται το πολιτικό ερώτημα. Νομίζω για μας είναι πολύ σημαντικό.

Το τέταρτο ερώτημα αναφέρεται στην πορεία και στο ρόλο του κράτους. Η διάλυση του κράτους, η αποσάθρωσή του, μια νεοφιλελεύθερη έτσι βεβαιότητα είναι μια ψευδαισθήση που η ιστορία την περιπαίζει. Γιατί αν θέλει να το δει κανείς μακροσκοπικά από την πόλη - κράτος, το εθνικό κράτος ασφαλώς δεν διαλύθηκε η πόλη και από την πόλη ή το εθνικό κράτος το υπερεθνικό αύριο και στην παγκόσμια κοινότητα ασφαλώς δεν θα διαλυθεί το κράτος.

Υπάρχει και ένα παράδειγμα πολύ χαρακτηριστικό. Είναι το παράδειγμα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Με πολιτικοκρατικούς όρους γίνεται η επιβολή της ηγεμονίας τους στο οικονομικό επίπεδο. Δείτε τη σχέση του ΕΥΡΩ με το δολάριο τελευταία. Δείτε τον τύπο επιβολής της οικονομικής ανάπτυξης στην Ιαπωνία, τους όρους επιβολής της οικονομικής συσσώρευσης σε διαφορετικούς πόλους, την απελευθέρωση του εμπορίου και τις μορφές που παίρνει και την κατάργηση στο προστατευτισμό που έχει τα δετικά της, αλλά έχει και τα αρνητικά της για να δείτε ότι τελικά στο όνομα της κατάργησης των κρατών υπάρχει ένα πανίσχυρο κράτος που καθοδηγεί αυτή την διαδικασία και ασφαλώς αν θέλει και η Ευρώπη αύριο να είναι ισχυρός πόλος θα πρέπει να φτιάξει αντίστοιχες δομές στο πολιτικό επίπεδο.

Γιατί διαφορετικά αν αφήσει τις αγορές να κυριαρχήσουν και να κάνουν ό,τι θέλουν είναι φανερό ότι δεν πάμε σ'αυτή την διαδικασία. Για την υπέρβαση όμως του εθνικού κράτους στην Ευρώπη ανοίγονται δυο δρόμοι. Υπάρχει μια μέχρι τώρα εμπειρία της πορείας της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αυτή που οδήγησε στην ΟΝΕ.

Είναι ο δρόμος της σύγκλισης των 15 κατ' αρχήν, της σταδιακής διεύρυνσης μέσα από διακυβερνητικές. Έχουμε ήδη την δεύτερη διακυβερνητική, με την οποίαν ξεκίνησε μια συζήτηση και υπάρχει δειλά και ακούγεται από τις ισχυρές Ευρωπαϊκές χώρες, κυρίως από τον άξονα Γερμανίας-Γαλλίας η ανάγκη επανίδρυσης που θα σήμαινε μια κρίση βέβαια στο επίπεδο της σημερινής Ευρώπης. Της σημερινής Ενωμένης Ευρώπης που ασφαλώς είναι κάτι άλλο απ' αυτό που μέχρι τώρα γινόταν.

Εμάς μας ικανοποιεί η πορεία των διακυβερνητικών; Όχι. Πρέπει να την επιταχύνουμε να βάλουμε τους πολιτικούς όρους, αλλά αυτός είναι μονόδρομος αν θέλουμε να μιλάμε για τον προοδευτικό πόλο Ευρώπη. Διότι σαφέστατα αν υπάρχει μια Ομοσπονδιακή οργάνωση θα πρέπει να γίνει μέσα από διαδικασίες κατοχύρωσης των δικαιωμάτων, που στο προηγούμενο ερώτημα έδεσα.

Υπάρχει ένα πέμπτο ερώτημα, που αναφέρεται στη σχέση της πολιτικής με την οικονομία και την κοινωνία. Ο Πρόεδρος μίλησε πολύ σωστά και συμφωνώ απόλυτα μαζί του, ουσιαστικά για μια νέα πολιτική εποχή.

Εγώ πιστεύω ακράδαντα ότι έχουμε μπει σε μια νέα πολιτική εποχή. Αυτή η νέα πολιτική εποχή κατά την γνώμη μου συνδέεται και θα το συνδέσω με την κοινωνία των πολιτών, που κυρίως αναφέρθηκε ο Νίκος ο Μουζέλης και ο Βαγγέλης, με δύο θέματα πολύ σημαντικά.

Το πρώτο είναι αυτό που λέει το ανακοινωθέν στο τίτλο μέσα σε μία από τις παραγράφους του προβάδισμα της πολιτικής από την οικονομία που σημαίνει ρυθμιστικό πλαίσιο στην αγορά και στην λειτουργία της. Όχι κατάργηση των κανόνων της, αλλά ρυθμιστικό πλαίσιο. Η αγορά, δηλαδή, να το πούμε πιο καθαρά μέσα από εποπτικούς δεσμούς θα πρέπει ν' αποκτήσει χαρακτηριστικά κοινωνικής διαδικασίας και η δυσκολία είναι ότι τα επίπεδα πια δεν είναι μια εθνική αγορά.

Είναι το τοπικό και είναι και το υπερεθνικό, που αν δεν συνδεθούν και δεν συνυπάρχουν με αντίστοιχες ταχύτητες, οι ολοκληρώσεις οι αντίστοιχες στο επίπεδο το τοπικό και το υπερεθνικό δεν μπορεί πια η Εθνική Αγορά βέβαια μόνη της δεν απαντάει σ' αυτό το θέμα.

Υπάρχει και το δεύτερο ζήτημα, το οποίο είναι ο επανακαθορισμός της αρμοδιότητας της πολιτικής στο χώρο του κοινωνικού και του ιδιωτικού. νννπάρχει μια κίνηση από το κράτος και την κρατική διαχείριση προς την κοινωνία και αυτό συνδέεται με την προϋπόθεση μιας νέας αυτονομίας, που ενισχύεται με δυναμική αποκέντρωσης εξουσιών, αποφάσεων και ελέγχων χωρίς να χάνεται ο ορίζοντας της αποτελεσματικής, προοδευτικής διακυβέρνησης για να επαναλάβω το κρίσιμο ερώτημα που αφορά την Ευρώπη.

Νομίζω ότι η παρέμβαση στο χώρο της εργασίας και των νέων εργασιακών σχέσεων ή αυτό που σημαίνει για την σύνδεση του εθνικού, του τοπικού, του υπερεθνικού με τους δεσμούς που πρέπει να εγκαθιδρυθούν και ν' αποκτήσουν νόημα και περιεχόμενο, απαιτεί από την Αριστερά την νέα Ευρωπαϊκή Αριστερά συγκεκριμένες προτάσεις και αποφάσεις που ξεπερνούν την συζήτηση που γίνεται καθαρά ρητορική ανάμεσα στην εικόνα που θα έχει η αυριανή Ευρώπη. Γιατί η σημερινή Ευρώπη δεν μπορεί να υπάρχει ως αυριανή Ευρώπη αν δεν λύσει αυτά τα βασικά της προβλήματα.

Δεν είναι τυχαίο ότι σε ό,τι αφορά τα κοινωνικά, το κοινό ανακοινωθέν πάει σε παραδοσιακούς όρους. Η ευημερία είναι μια παλιά φθαρμένη λέξη. Βεβαίως απεικονίζει σήμερα με την καινούρια σημασία που παίρνει η καθημερινότητα του πολίτη, παίρνει καινούρια δυναμική και χαρακτηριστικά. Αλλά είναι πολύ εύκολο να μιλάς για αλληλεγγύη, ασφάλεια, δικαιοσύνη, για ίσες ευκαιρίες με την μια ή την άλλη μορφή και αξιοκρατία, αλλά είναι ένα αξιακό πλαίσιο που απαιτεί απαντήσεις σε άλλα επίπεδα για να γίνει αξιόπιστο και κατανοητό και εφαρμόσιμο στην πράξη.

Νομίζω ότι η πολιτική από το κράτος στην κοινωνία πρέπει να λύσει αυτά τα δύο αρχικά ζητήματα αν θέλουμε να μιλάμε για ουσιαστική μετάβαση στη νέα πολιτική εποχή.

Τα τελευταία δύο θέματα που θέλω να δέσω, αναφέρονται στα πολιτικά συμπεράσματα που μας αφορούν με την μορφή των ερωτημάτων και το 1ο αφορά την πορεία της χώρας. Νομίζω ότι η Ελλάδα στον κόσμο έχει ένα στόχο για το μέλλον της. Μια ισχυρή ισότιμη Ευρωπαϊκή δύναμη με τεράστια δύναμη στην περιφέρεια που βρίσκεται.

Αυτό σημαίνει πρώτη προϋπόθεση διατήρηση στο σκληρό πυρήνα των χωρών πάση δυσία με μεγάλη δύναμη, Η μεγάλη προσπάθεια που τονίζει συνεχώς ο Πρωθυπουργός, μια αντίστοιχη στάση και θέση στο επίκεντρο των εξελίξεων στην Βαλκανική και στην Ανατολική Μεσόγειο, μια στρατηγική που η κυβέρνηση και νομίζω έχει γίνει κοινή έτσι πεποίθηση για όλες τις προοδευτικές πολιτικές δυνάμεις και δύο εσωτερικές προϋποθέσεις.

Η μία είναι ότι οι όροι μας στον ανταγωνισμό δεν μπορεί να είναι άλλο από την ποιότητα παντού και βέβαια το ανθρώπινο δυναμικό την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, γιατί αυτό έχουμε και μπορούμε να σταθούμε και όχι το μέγεδός μας ή την παραγωγική μας δύναμη και το δεύτερο χωρίς μετεωρισμούς πια ιστορικούς και ψευδαισθήσεις. Γι' αυτό που μπορούμε να κάνουμε να

προσδιορίσουμε ακριβώς τις δυνατότητες που έχουμε και να μην απλώνουμε τα χέρια πέρα από εκεί που πρέπει, αλλά και να μην έχουμε την αίσθηση ότι είμαστε πια μια χώρα που ακόμα είναι ανολοκλήρωτη.

Έχει προχωρήσει, έχει μπει σε ένα δρόμο, πετυχαίνει πράγματα, αναβαθμίζει τη θέση της. Τέλειωσε αυτή η εποχή που ήταν εποχή πολλών 10ετιών και αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό. Αυτό είναι το ένα θέμα.

Το άλλο θέμα είναι ότι δεν σας φαίνεται παράξενο, κατά βάση δεν είναι, που μιλούν για προοδευτική διακυβέρνηση και κανείς δεν μιλάει για προοδευτικά Κόμματα ή προοδευτικές πολιτικές οργανώσεις;

Θέλω να πω ότι είναι πάγκοινος γνωστό ότι το τελευταίο που αλλάζει στις μεγάλες αλλαγές και στις μεταβατικές περιόδους είναι το υποκείμενο των προηγούμενων αγώνων και τα Κόμματα προφανώς και τα προοδευτικά Κόμματα που κατεδαφίστηκαν στις παραδοσιακές τους λογικές την διάρκεια του 20ου αιώνα είναι αυτά που πολύ πιο δύσκολα αλλάζουν, απ' αυτό που έρχεται, γιατί είναι αυτά που βοήθησαν μέσα από την μετεξέλιξή τους και τη συνεχή τους αλλαγή στην πορεία να φτάσουμε σ' αυτές τις αλλαγές.

Είμαστε στην αφετηρία, αλλά πρέπει να βιαστούμε γιατί είναι φανερό ότι δεν έχει βρεθεί μέχρι τώρα μια μετακομματική κοινοβουλευτική δημοκρατία ή μια δημοκρατία για όλους αυτούς που έχουν τέτοιες απόψεις. Εμείς δεν έχουμε καμιά σχέση και δεν την πιστεύουμε, άρα χωρίς το υποκείμενο των αλλαγών, η πολιτική υποβαθμίζεται σε τεχνική διαχείριση των εξουσιών. Είναι σαφές αυτό.

Εδώ θέλω να συμφωνήσω με το Βαγγέλη το Βενιζέλο για το θέμα που έθεσε σε ό,τι αφορά την πολιτική κοινωνία και την κοινωνία των πολιτών. Αλλοίμονο εάν η Αριστερά, η νέα Αριστερά, η σύγχρονη Αριστερά δεν ενσωματώσει στη λογική της την πολιτική κοινωνία με την Αριστοτελική

έννοια του όρου, δηλαδή αυτό που σημαίνει κοινωνία των πολιτών, ως οργανικό σύνολο και ολοκληρωμένο μόρφωμα σαν στόχο. Αν χάσει αυτό τον πολιτικό στόχο χάνει τις σχέσεις συλλογικού και ατομικού και την τελική απελευθέρωση των δυνάμεων του ανθρώπου.

Άρα αυτό είναι το βασικό και γι' αυτό ακριβώς το λόγο εμείς ξεκινάμε ένα διάλογο στο χώρο μας, μεγάλο. Απλά χρειαζόμαστε όχι μια ημερίδα, χρειαζόμαστε πολλές πράξεις από εδώ και πέρα Πρόεδρε και γι' αυτό εμείς ξεκινήσαμε μια πορεία και του χρόνου το ΠΑΣΟΚ, ελπίζω σε λιγότερο από 8-10 μήνες, να είμαστε σε θέση με την πολιτική μας να φτάσουμε και σε μια διεθνή συνάντηση για το Κόμμα, το προοδευτικό Κόμμα που θα δώσει και κάποιες πρώτες απαντήσεις και σ' αυτό το επίπεδο.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την παρουσία σας.

